

แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา
ของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง
อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

อาทิตย์ ธงสีบเจ็ด

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
พฤษภาคม 2558
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา
ของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง
อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

อาทิตย์ ฅงสิบเจ็ด

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
พฤษภาคม 2558
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษาและคณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้พิจารณา
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา
ของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา” เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานโยบายสาธารณะของมหาวิทยาลัยพะเยา

.....
(ดร.อรรณวลีทิพย์ เมืองอินทร์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์พรรณนุพา นพรัก)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์

พฤษภาคม 2558

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้ณาจากดร.อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข จนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยให้คำแนะนำปรับปรุงเนื้อหาขอเครื่องมือที่ใช้ เพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบคุณ คณาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้และประสบการณ์ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาผู้บริหาร และบุคลากร และประชาชนเทศบาลตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ที่กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวที่เป็นกำลังใจให้ศึกษาจนสำเร็จ

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาครั้งนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสศึกษาจนสำเร็จ

อาทิตย์ ชงสิบเจ็ด

ชื่อเรื่อง: แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาดำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ผู้ศึกษาค้นคว้า: อาทิตย์ ธงลิบเจ็ด การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง: ร.ป.ม. (นโยบายสาธารณะ), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2558

อาจารย์ที่ปรึกษา: ดร.อรรถสิทธิ์ เมืองอินทร์

คำสำคัญ: ภาษา, วัฒนธรรมล้านนา

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน และแนวทางการอนุรักษ์ภาษา และวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาในตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา จำนวน 393 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า 1)สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยรวมทั้ง 5 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 2) แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น กรณีศึกษาดำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย 2.1) ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนาคือ ส่งเสริมการสอนภาษาพื้นเมืองล้านนาในโรงเรียน และผู้สนใจ 2.2) ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนาคือ สนับสนุนและส่งเสริมการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา 2.3) ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนาคือ จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อรวบรวมสูตรอาหารพื้นเมืองล้านนา 2.4) ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาคือ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาในชุมชน และ 2.5) ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อคือ ส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

Title: APPROACH FOR THE LANNA LANGUAGE AND CULTURE CONSERVATION OF LOCAL EDUCATIONS:
A CASE STUDY OF THUNGRUANGTHONG SUB-DISTRICT, CHUN DISTRICT, PHAYAO PROVINCE.

Author: Artit Thongsibjet, Independent Study: M.P.A. (Public Policy), University of Phayao, 2015

Advisor: Dr.Atthasit Muang-In

Keywords: lannalanguage, cultureand local educators

ABSTRACT

The objectives of this study are 1) to learn the current situation of Lanna language and culture of new generation in Thungruangthong sub-district, Chun district, Phayao province. 2) to search for the approach of their preservation. The sample group as 7,773 of local residents. The sampling based on the formula of Taro Yamane at the confidence level of 95% of the sample was 380 local and philosopher of 13 random samples of 393 persons. The data have been collected by Questionnaires the statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The study's results are saspects language and culture preservation of the local residents are on an average level. 2) The approach of preservation are 2.1) to support the Lanna language education at the school 2.2) to support the Lanna costume wearing 2.3) to establish the information technology network to collect the Lanna food recipe 2.4) to support establishing the Lanna musical bands in the community, and 2.5) to support more frequent public participation in the local traditional activities.

The suggestion is that the sectors like the local government, the Culture council; the schools should support and enhance the cultural preservation. They should also establish the network with the other sectors in these activities.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนา	7
แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมล้านนา	15
แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
กรอบแนวคิดการวิจัย	25
3 วิธีดำเนินการวิจัย	26
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	26
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล	27
การวิเคราะห์ข้อมูล	27
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	29
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	30
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน ล้านนาของปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา	33
ตอนที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ ท้องถิ่นการศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา.....	39

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5 บทสรุป	47
สรุปผลการวิจัย	47
อภิปรายผลการวิจัย.....	53
ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	58
ภาคผนวก	61
ภาคผนวก ก บริบททางสังคม และวัฒนธรรม ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา.....	62
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	66
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า	75

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำแนกตามเพศ.....	29
2 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	29
3 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา.....	30
4 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพครอบครัว...	30
5 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ..	31
6 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ	31
7 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยา	32
8 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา.....	33
9 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	34
10 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา.....	35
11 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา	36
12 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ.....	37
13 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา.....	38
14 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	39
15 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา.....	40

สารบัญตาราง(ต่อ)

ตาราง		หน้า
16	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา	41
17	แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ.....	42
18	แสดงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา	44
19	แสดงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	45
20	แสดงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา.....	45
21	แสดงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขด้านดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนา...	45
22	แสดงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขด้านประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ	46

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

1	แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	25
---	-----------------------------	----

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและสังคมไทย การรับวัฒนธรรมอื่น โดยขาดการเลือกสรรและคิดอย่างรอบคอบ ทำให้ละเลยวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม เป็นเอกลักษณ์ ของชาติ ที่ควรอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นมรดกทางด้านวัฒนธรรมของไทยให้คนรุ่นต่อไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งเน้นและส่งเสริมให้มีการจัดการเรียน การสอน เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ซึ่งจากสภาพ สังคมไทยในปัจจุบัน พบว่า มีความเสื่อมถอยทางด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น เป็นอย่างมาก สืบเนื่องมาจากการไหลบ่าของข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดนที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เป็นผลให้มีการรับวัฒนธรรมอย่างขาดการศึกษา และเลือกสรรให้เหมาะสมกับรากฐาน วัฒนธรรมไทย เช่น

1. ด้านภาษาล้านนา เช่น ปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาเยาวชนในท้องถิ่น ใช้ภาษากลางในการสื่อสารในชีวิตประจำวันแทนภาษาคำเมือง ใช้ภาษาไทยปนภาษาอังกฤษ เป็นต้น

2. ด้านวัฒนธรรม พบว่า

- 2.1 ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา เช่น ปัจจุบันนิยมแต่งกายตามสมัยนิยม ที่รับวัฒนธรรมมาจากต่างชาติ เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี หรือชาติตะวันตก ยกตัวอย่างเช่น การใส่เสื้อผ้ารัดรูป สั้น ไม่เหมือนคนสมัยก่อนที่นิยมสวมใส่เสื้อผ้ามิดชิด เป็นต้น

- 2.2 ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา สังคมไทยปัจจุบันนิยมปลูกฝังให้ลูกหลาน ทานขนมปังที่เป็นแป้งแทนข้าวหนึ่ง รับประทานอาหารฟาสฟู้ด อาหารขยะ นิยมให้กินขนมกรุบกรอบ ที่ทำมาจากแป้ง มากกว่ารับประทานขนมพื้นบ้านในท้องถิ่น

- 2.3 ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา ปัจจุบันวัยรุ่นทั่วไปนิยมการเล่นกีตาร์ เปียโน แทนการเล่นเป่าขลุ่ย สะล้อ ซอซึง และนิยมการเต้นเพลงที่เป็นจังหวะเร็วกว่า การฟ้อนรำ เช่น การฟ้อนเล็บ ที่แสดงถึงวัฒนธรรมของชาวล้านนา เป็นต้น

2.4 ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ เช่น การละเล่นของเด็ก เพลง นิทาน และวรรณกรรมท้องถิ่น ประเพณีต่าง ๆ ที่กำลังจะถูกตัดแปลงไปสู่สมัยนิยมมากขึ้น เช่น ประเพณีรดน้ำดำหัว ประเพณีทานก๋วยสลาก เป็นต้น มีค่านิยมในการที่คนมีเงินมักเป็นผู้มีอำนาจ และปัจจุบันความเชื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาพยาบาลเสื่อมถอยลง เนื่องจากปัจจุบันวิทยาการทางการแพทย์มีความเจริญก้าวหน้า การรักษาจึงเน้นแพทย์แผนปัจจุบันมากกว่า แพทย์แผนโบราณ เป็นต้น

สังคมไทยในอดีตมีวัฒนธรรมการอยู่แบบช่วยเหลือเกื้อกูล มีน้ำใจต่อกัน เรียนรู้กัน เป็นไปแบบธรรมชาติที่พึ่งพาอาศัยกัน วรรณกรรมด้านภาษาวัฒนธรรมล้านนาเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีคุณค่า ซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาของชาวล้านนาที่ได้สั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง โดยมีระเบียบแบบแผนการดำเนินชีวิตเป็นของตนเอง สุรสิงห์ ส้ารวมฉิมพะเนา (2527, หน้า 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวรรณกรรมล้านนา สรุปได้ว่า ภาษาและวัฒนธรรมล้านนามีส่วนสำคัญ ในการหล่อหลอมและชี้แนะวิถีทางดำเนินชีวิตของบุคคลจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง โดยคนรุ่นก่อน ได้นำประสบการณ์ความสำเร็จ ความล้มเหลว และการเรียนรู้ของตน มาประมวลถ่ายทอดให้แก่ คนรุ่นหลัง ภาษาและวัฒนธรรมล้านนาจึงเปรียบเสมือนกระจกเงาที่ฉายสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ค่านิยม ตลอดจนวัฒนธรรมของชาวล้านนา ข้อสรุปนี้สอดคล้องกับลมูล จันทน์หอม (2538, หน้า 7) กล่าวไว้สรุปได้ว่า วัฒนธรรมล้านนาเป็นสิ่งสะท้อนภูมิปัญญาของชาวล้านนาในการผลิตผลงาน ทางภาษาทั้งที่เป็นมุขปาฐะ และลายลักษณ์อักษร โดยชาวล้านนาได้ช่วยกันผลิต สืบทอด ยึดถือ และเป็นวิถีปฏิบัติจนกลายเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต วัฒนธรรมล้านนาจึงมีบทบาทสำคัญ ต่อแนวความคิดและวิถีชีวิตของชาวล้านนา ดังที่ มณี พยอมยงค์ (2525, หน้า 8-10) กล่าวถึง บทบาทของวัฒนธรรมล้านนาว่า วัฒนธรรมล้านนามีบทบาททั้งในด้านจริยธรรม ด้านข้อคิด คติธรรมคำสอน ด้านวัฒนธรรม และด้านศิลปกรรม ที่มีส่วนสำคัญในการจรรโลงสังคมล้านนา ให้มีความเป็นปึกแผ่น รวมถึงเป็นเครื่องมืออันล้ำค่าช่วยกล่อมเกลาลักษณะนิสัย จริยธรรม และคุณธรรมของชาวล้านนา ซึ่งจะช่วยพัฒนาสังคมล้านนาให้คงอยู่สืบไป

แม้ว่าวัฒนธรรมล้านนามีความสำคัญและบทบาทต่อชาวล้านนาดังกล่าวมาแล้ว แต่การเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยสังคมออนไลน์ปัจจุบัน ทำให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้อย่างรวดเร็ว ความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ถูกสืบทอดสูญหายไปกับกาลเวลา และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เด็กยุคใหม่ไม่รู้จักภาษาท้องถิ่น พูดไม่ได้ และไม่นิยมพูดกัน ในครอบครัว ชุมชน ความเจริญของเทคโนโลยีจึงเข้ามาและกำหนดทิศทางการดำรงชีวิตของผู้คน การอนุรักษ์หรือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกคนหนึ่งจึงเลือนหายไป ดังที่ มณี พยอมยงค์ (2529, หน้า 131) กล่าวว่า “ล้านนาไทยเคยเป็นที่ที่มีความเจริญทางด้าน

อักษรศาสตร์ วรรณกรรม วรรณคดี ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีอันสูงส่งมาแต่โบราณกาล แต่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ไม่อยู่ในสายตาของคนสมัยใหม่และได้ถูกทอดทิ้ง ถูกเผาไฟบ้าง ถูกมดปลวกกัดกินบ้าง ถูกขายให้ชาวต่างประเทศ และกำลังจะสูญหายไป ชาวบ้านตลอดจนหนุ่มสาวสมัยนี้ส่วนใหญ่พากันละเลยจากกรอบแห่งวัฒนธรรมประเพณีไปมาก และไม่ทราบเลยว่าอดีตความเป็นมาของวัฒนธรรมและวรรณกรรมเหล่านี้เป็นมาอย่างไร เพราะต่างหันไปยึดค่านิยมแบบใหม่และประเพณีในสิ่งใหม่ ๆ กันมากขึ้น จนเห็นจารีตประเพณีเก่าแก่กลายเป็นสิ่งที่ล้าสมัย”

จากสภาพปัญหาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักและให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 หมวด 1 มาตรา 7 ระบุว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษา และ ส่งเสริม สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ รวมทั้ง ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่อง

ตำบลทุ่งรวงทอง เป็นตำบลหนึ่งในเขตการปกครองของอำเภोजุน เดิมอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของตำบลล่อ ต่อมาได้รับการตั้งเป็นตำบลทุ่งรวงทอง โดยประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในตำบลทุ่งรวงทอง เป็นบุคคลต่างถิ่นที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ จึงทำให้มีวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ที่หลากหลาย ทำให้ภาษาและวัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนาดั้งเดิมเริ่มสูญหายไป และประกอบกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยสังคมออนไลน์ปัจจุบัน ทำให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ถูกสืมนำสูญหายไปกับกาลเวลา และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ตำบลทุ่งรวงทองได้มีการมีการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของชุมชน โดยมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในอนุรักษ์ พื้นฟู ประกอบด้วย 1) ครูอ้วน ชันทะวงศ์ นักอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา มีแนวทางการอนุรักษ์คือ เป็นครูผู้สอนการเขียนภาษาคำเมืองตัวอักษรเมือง คำว โคลง จ้อย ให้แก่นักเรียนในโรงเรียน วัด และประชาชนทั่วไปในเขตตำบลทุ่งรวงทอง 2) ประชาชนของชุมชนบ้านร่องแมต หมู่ 4 ที่ส่งเสริมและอนุรักษ์ด้านการแต่งกายด้วยชุดไทลื้อ 3) นางศิริวรรณ ใจกล้า นางจม โปทาวิ นายรงค์ และนางบุคดี ช้อนกัน

เป็นปราชญ์ด้านอาหาร เช่น น้ำพริกข้าทรงเครื่อง จิ้นลัม (แหนมหมู, แหนมเนื้อ) และน้ำปู
 4) นางแสงพลอย ชงลิบเจ็ด เป็นปราชญ์ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา เช่น ซอพื้นบ้าน
 พ้อนสาวไหม 5) ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ เช่น การบายศรีสู่ขวัญ ประเพณี
 บวชป่าชุมชน หมู่ 1 ประเพณีสืบชะตา และบวงสรวงเจ้าพ่อเสือ หมู่ 2 ประเพณีบั้งไฟวิสาขะ
 และงานบั้งไฟดอก เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อการดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้านล้านนา
 ของตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา เป็นไปอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม และชุมชนมีส่วนร่วม
 ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาถึงแนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา
 ของปราชญ์ท้องถิ่น ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา
 ไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาให้มีการคงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น
 ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัจจุบันทางสังคม ภาษา และวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาในตำบล
 ทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น
 กรณีศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น
 กรณีศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในการปลูกฝัง การถ่ายทอด การอบรมสั่งสอน
 และค่านิยมประเพณี การมีส่วนร่วมชุมชน 5 ด้าน ได้แก่

- 1.1.1 ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา
- 1.1.2 ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา
- 1.1.3 ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา
- 1.1.4 ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา
- 1.1.5 ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

1.2 ศึกษาสภาพปัจจุบันทางสังคม ภาษา และวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของประชาชน
 ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา 5 ด้าน ได้แก่

- 1.2.1 ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา
- 1.2.2 ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา
- 1.2.3 ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา
- 1.2.4 ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา
- 1.2.5 ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา จำนวนทั้งสิ้น 7,773 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 393 คน ประกอบด้วย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยคำนวณตามหลักการแปรผันร่วมกันระหว่างขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กับความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการสุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ ในระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน และปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 13 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

3. ขอบเขตด้านเวลา

เดือนกรกฎาคม 2557-มีนาคม 2558

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมล้านนา หมายถึง วิธีการ ขั้นตอน ในการส่งเสริม สืบทอด ถ่ายทอด สืบสาน เผยแพร่ พื้นฟู ทำนุบำรุงและระวังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา และวัฒนธรรมล้านนา

ภาษาล้านนา หมายถึง ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารของประชาชนในเขต 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วย ภาษาเขียน (ตัวเมือง) และภาษาพูด (กำเมือง)

วัฒนธรรมล้านนา หมายถึง วัฒนธรรมด้านภาษา วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย วัฒนธรรมอาหาร วัฒนธรรมดนตรีนาฏศิลป์ และประเพณีพื้นบ้าน ที่เป็นวิถีชีวิตของประชาชน กรณีศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ปราชญ์ท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางด้านภาษา และวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ที่อาศัยอยู่ในตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา และมีบทบาท ในการอนุรักษ์ ส่งเสริม ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบสภาพปัจจุบันทางสังคม ภาษา และวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของประชาชน ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา
2. ทราบแนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของประชาชนท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป
3. เพื่อใช้ข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาในตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา “แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา” ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาใช้เป็นกรอบในการกำหนดแนวทางการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนา
2. แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมล้านนา
3. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดการวิจัย

วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนา

การรวมตัวกันของประชาชนคนเมืองล้านนา ซึ่งอยู่กระจัดกระจายกันไม่เป็นกลุ่มก้อนในอดีต มารวมตัวกันเป็นอาณาจักรล้านนา นับตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาถึงปัจจุบัน คนเมืองล้านนาได้รับเอาความรู้ วัฒนธรรม และศิลปกรรมบางอย่างมาจากมอญ นำมาประยุกต์ ปรับปรุง เพิ่มเติม ให้เข้ากับวัฒนธรรมของตนเอง ทำให้ล้านนามีความเจริญรุ่งเรือง ตามลำดับ อีกทั้งรับเอาวัฒนธรรม ศิลปกรรม และความรู้จากสยาม

ความหมายและความสำคัญ

กระทรวงศึกษาธิการ (2540) ได้สรุปว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ รูปแบบการดำเนินชีวิตของเผ่าชนต่าง ๆ ที่อาศัยรวมกันเป็นประเทศ แต่ลักษณะหน้าตา เผ่าพันธุ์ สีผิว การดำรงชีพ ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน แต่อาศัยอยู่รวมกันในประเทศใดประเทศหนึ่ง มีเอกลักษณ์พื้นฐานใกล้เคียงกัน

ประโยชน์ของวัฒนธรรมพื้นเมือง

พันธวัติ จิระชัย (2542 อ้างอิงใน กิตติกุล ศรีสว่าง, ม.ป.ป., หน้า 9-10) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของวัฒนธรรมพื้นเมืองไว้ ดังนี้

1. ด้านการศึกษา วัฒนธรรมพื้นเมืองเป็นบ่อเกิดของความรู้ เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง และสังคมให้อยู่ร่วมกันได้ สอนให้ประพฤติดีละเว้นชั่ว รู้จักผิดชอบชั่วดี

2. ด้านสังคม วัฒนธรรมพื้นเมืองเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เสริมสร้างให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เกิดการเอารัดเอาเปรียบกัน

3. ด้านการปกครอง วัฒนธรรมพื้นเมืองเป็นการสื่อสารทำความเข้าใจและเห็นใจซึ่งกันและกัน การรวมกลุ่ม รวมพลังในการสร้างสรรค์ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

4. ด้านเศรษฐกิจ ในสังคมชนบทโดยมากจะมีอาชีพเกษตรกรรม การบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชนจะมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิต จึงมีการสร้างผลผลิตแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2533, หน้า 3-4 อ้างอิงใน น้าทิพย์ มณฑาทอง, 2547 หน้า 12-13) ได้แบ่งประโยชน์ของวัฒนธรรมพื้นเมืองออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ประโยชน์ทางการศึกษา วัฒนธรรมพื้นเมืองให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง มรดกที่บรรพบุรุษได้สะสม ตกทอดมาถึงปัจจุบันนี้ หลายสิ่งหลายอย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในท้องถิ่นนำศึกษาสืบทอด เพราะการศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้เพื่อนำมาพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

2. ประโยชน์ทางด้านสังคม ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เนื่องจากมีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การที่คนจะสามารถรวมตัวกันได้นั้น ย่อมมาจากการมีวัฒนธรรมพื้นเมืองที่เข้มแข็งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น ภาคเหนือ มีประเพณีสงกรานต์ ใครไปทำงานที่ไหนต้องกับมาบ้านเพื่อมารดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโสที่เคารพนับถือ เป็นต้น

3. ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ เมื่อคนอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก ย่อมมีการซื้อขาย แลกเปลี่ยนเกิดขึ้น ทำให้คนต้องดิ้นรนแสวงหาเพื่อให้ได้สิ่งต่าง ๆ มาตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตน ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย

4. ประโยชน์ด้านการเมืองการปกครอง ถ้าประชาชนมีวัฒนธรรมพื้นเมืองที่คล้ายคลึงกัน มีภาษาพูดเดียวกัน นับถือศาสนาเดียวกัน ย่อมทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันและไม่มีปัญหาในการปกครอง ซึ่งส่งผลให้มีการพัฒนาท้องถิ่นนั้นให้เป็นไปโดยราบรื่น และมีความสุข

น้าทิพย์ มณฑาทอง (2547) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนาที่สำคัญ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ภาษาพื้นเมืองล้านนา

คนเมืองล้านนา มีภาษาพูดใช้เป็นของตนเองเรียกว่า คำเมือง มีอักษรใช้เรียกว่า ตัวเมือง มีประวัติความเป็นมายาวนาน เรียกว่า คนเมือง

ภาษาคำเมือง เป็นเอกลักษณ์ของเผ่าไทยในภาคเหนือตอนบนของประเทศ ประกอบด้วย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย แพร่ น่าน พะเยา ตาก และแม่ฮ่องสอน

อักษรตัวเมือง มีลักษณะกลมป้อม คล้ายตัวอักษรมอญ พม่า และไทยใหญ่ มีลักษณะอักษรใกล้เคียงกับอักษรที่ปรากฏใช้ในประเศลาว ภาคอีสานของไทย เชียงตุง ประเทศพม่า เชียงรุ้ง และสิบสองปันนา ประเทศจีน

2. การแต่งกายพื้นเมืองล้านนา

การแต่งกายของชาวล้านนา ประกอบด้วย เครื่องนุ่งและเครื่องห่ม ใช้ผ้าฝ้ายที่ทอขึ้นเอง ในท้องถิ่น การแต่งกายของหญิงไม่แตกต่างจากผู้ชายมากนัก โดยผู้หญิงจะนิยมเกล้ามวยสูง กลางศีรษะ ปักปิ่น หรือเสียบดอกไม้ประดับ นิยมใส่เสื้อคอกลมผ้าฝ้ายสีขาว ตัวหลวม แขนกระบอกต่อต่ำ ผ่าอกตลอด ผู้เชือกหรือติดมะต้อมแต่บ (กระดุมแป้น) มีกระเป่าสองข้าง หรือเป็นเสื้อผ่าครึ่งอก ติดกระดุม 2 เม็ด เสื้ออีกลักษณะหนึ่งเป็นเสื้อรัดรูป เหวลวย แขนสามส่วน คอกลม ผ่าหน้าตลอดผูกเชือกหรือติดกระดุมแบบจีน การแต่งกายของผู้ชาย กางเกงมีลักษณะ เป็นกางเกงเป๋ายาว ทรงหลวม แบบเดียวกับกางเกงจีน ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายสีดุน หรือสีหม้อหอม มีขนาดสั้นครึ่งหน้าแข้ง และยาวถึงข้อเท้า เรียกว่า เตี่ยวสะตอ ส่วนเสื้อ เป็นเสื้อคอกลมตัดเย็บ ด้วยผ้าฝ้ายสีดุน หรือผ้าปาน ผ่าครึ่งอก ติดกระดุม ต่อแขนต่ำ มีกระเป๋าด้านหน้าหรือด้านข้างลำตัว นอกจากนี้ยังมีเสื้อลำลองแบบเย็บตะเข็บ ไม่มีแขน สำหรับผู้ใหญ่หรือเด็ก หรือหญิงสาว เรียก เสื้อป่าห้อย เป็นเสื้อตัวหลวม มีสาย หรือแถบผ้าคล้องไหล่

3. อาหารพื้นเมืองล้านนา

อาหารการกินพื้นเมืองของล้านนา มีต้นตำรับมาจากกลุ่มชนต่าง ๆ ค่อย ๆ ผสมผสาน ประชุมกันเป็นอาหารประจำท้องถิ่น มีมากกว่า 200 ชนิด มีภาชนะใส่อาหาร เรียกว่า ชั้นโตก ทำมาจากไม้สักกลึงกลมเป็นถาด มีขายาวประมาณ 8-10 นิ้ว

3.1 วัฒนธรรมการกินชั้นโตก

ชั้นโตก ถ้ายังไม่ได้วางถ้วยอาหารจะเรียกว่า ชั้นโตก แต่เมื่อวางถ้วยอาหารแล้ว ก็มักจะเรียกว่า ชั้นข้าว หรือสำหรับอาหารอาหารที่นิยมรับประทานในชั้นโตกนั้นมีอยู่ด้วยกัน มากมายหลายชนิด ล้วนแต่เป็นอาหารพื้นเมืองทั้งสิ้น เช่น แกงฮังเล น้ำพริกอ่อน รับประทานคู่กับ ผักเคียงอย่างผักต้ม หรือผักหนึ่ง ใ้ฉ้อว แหนม น้ำพริกหนุ่ม ที่มักรับประทานกับแคบหมู แกงแค แกงอ่อม

ชั้นโตก นอกจากจะใส่สำหรับอาหารแล้วยังมีประโยชน์ใช้สอยอื่น ๆ บางก็นำไปใช้ใส่ดอกไม้ธูปเทียนแทนขันดอก ใส่เครื่องค้ำบแทนขันตั้ง หรือใส่ผลหมากรากไม้

เพื่อใช้ในการงานพิธีต่าง ๆ เช่น การบวงสรวงเทพยดา หรือดำหัวผู้ใหญ่ ในเทศกาลสงกรานต์ เป็นต้น
ชั้นโตกจึงนับเป็นภาชนะที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวล้านนาอย่างขาดไม่ได้

จุดมุ่งหมายของการกินข้าวชั้นโตกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็ได้มีการพัฒนามาจากสมัยก่อน โดยถือว่านอกจากเป็นการเลี้ยงดูแขกที่มาเยือนให้ดูหรูหรา สมเกียรติ เพื่อให้เกิดความอบอุ่น ประทับใจในการต้อนรับแล้ว ยังมีการประยุกต์เอาวิธีการเลี้ยงดูแขกให้มีความหมายลึกซึ้งยิ่งขึ้น ด้วยการเพิ่มสีสันของการจัดงานให้ยิ่งใหญ่ ดูวิจิตรพิสดาร เพียบพร้อมด้วยบรรยากาศของเมืองเหนือจริง ๆ การประดับประดาเวทีด้วยดอกไม้ ต้นไม้ ให้ดูผสมกลมกลืนกันไป การเตรียมขั้นตอนการดำเนินงานเลี้ยงข้าวชั้นโตกให้เป็นพิธีการที่หรูหรา ประณีตงดงามมีศิลปะต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นการสร้างบรรยากาศเลี้ยงดูแขกหรือให้ประทับใจ และเป็นการยกย่องแขกทั้งสิ้น จะเห็นว่าการกินข้าวชั้นโตกของชาวเหนือนั้น นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงน้ำใจต้อนรับแขกและให้เกียรติแก่ผู้มาเยือนแล้ว ในปัจจุบันก็ยังได้มีจุดมุ่งหมายที่แฝงอยู่หลายประการ เช่น บางท้องถิ่นก็จัดงานเลี้ยงชั้นโตกเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตน ฟื้นฟูการแต่งกายแบบพื้นเมือง การทำอาหารพื้นเมือง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ชาวบ้านมีรายได้ มีงานทำด้วย บางแห่งก็จัดงานข้าวชั้นโตกเพื่อหารายได้สำหรับสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น

นอกจากจะใช้เลี้ยงแขกต่างบ้านต่างเมืองแล้วในชีวิตประจำวันชาวเหนือก็มีการกินข้าวชั้นโตกกันเป็นประจำในหมู่ครอบครัว หรืออาจกินกันในโอกาสที่ได้ทำบุญทำทาน เช่น งานทำบุญบ้าน ทำบุญงานปอยหลวง งานประเพณีหมู่บ้าน งานบวชพระหรือสามเณร หรืองานมงคลสมรส ฯลฯ ในชั้นโตกส่วนมากก็มีอาหารประมาณ 5 อย่าง ตัวอย่าง เช่น แกงอ่อม แดบหมู ชื่นปิ้ง น้ำพริกอ่อง ผักสด แกงฮังเล และที่ขาดไม่ได้คือ ข้าวเหนียวหรือที่ชาวเหนือเรียกว่า ข้าวหนึ่ง ข้าวหนึ่งของชาวเหนือต้องอาศัยทักษะและความรู้ในการทำพอสมควรคือ เริ่มจากนำข้าวไปแช่เรียกว่า การหม่าข้าวไว้ 1 คืน ในหม้อข้าวหม่า (หม้อที่ใช้สำหรับแช่ข้าวเหนียว) ซึ่งก่อนที่จะนึ่งต้องข้าวข้าวด้วยการใช้ซ้าหวด (คือ ภาชนะที่สานด้วยไม้ไผ่สำหรับใส่ข้าวเหนียวเอาไปล้างน้ำให้สะอาดก่อนที่จะนำไปนึ่ง) การนึ่งจะต้องใช้ไหข้าวมีฝาปิดมิดชิดให้ข้าวสุกดีขึ้นแล้วยกลงมานำมาวางในภาชนะที่เรียกว่า กั๊วะข้าว หรือถาด ต้องคอยคนให้ไอน้ำในข้าวระเหยออกไปบ้าง และคอยระวังไม่ให้ข้าวแฉะหรือข้าวแข็งหรือสุกไม่ทั่วกัน เมื่อข้าวสุกดีน้ำระเหยไปบ้างแล้วก็นำข้าวไปใส่กระบี่บ หรือที่ทางเหนือเรียกว่า แอ็บ หรือก่องข้าว ซึ่งนิยมสานด้วยไม้ไผ่

4. ดนตรีนาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา

ศิลปะการแสดงที่เรียกว่า การฟ้อนของชาวล้านนา มีมากมาย โดยจะฟ้อนรวมไปกับดนตรีพื้นบ้าน จำพวกกลองต่าง ๆ สะล้อ ซึง ปี่ ขลุ่ย เช่น การฟ้อนเล็บ ฟ้อนดาบ ฟ้อนเงิง

หรือพ็อนเชิง พ็อนเทียน และการซอ เป็นการขับร้องเพลงปฏิพากย์โต้ตอบกันระหว่างชาย-หญิง การร้องคำว เป็นเพลงชาวบ้านภาคเหนือ เป็นบทขับร้องที่มีทำนองสูงต่ำไพเราะ

พ็อนเล็บ เป็นการพ็อนของชาวล้านนา เรียกชื่อตามมือช่างพ็อนที่สวมเล็บยาว ทำด้วยทองเหลืองทุกคน การพ็อนเล็บจะกระทำในการพ็อนนำขบวนแห่ “คร้วทาน” ในงานปอยหลวง หรือการพ็อนเพื่อต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง เป็นต้น

พ็อนเทียน เป็นการพ็อนในเวลากลางคืน โดยมีลักษณะท่วงท่า ลีลาการพ็อน การแต่งกาย และเครื่องดนตรีเหมือนกับการพ็อนเล็บ แต่ต่างกันตรงที่ช่างพ็อนจะถือเทียน แทนการใส่เล็บ การพ็อนเทียน นิยมจัดในงานสำคัญ เช่น งานสมโภชในคุ้มหลวง งานเลี้ยงขันโตก งานปอยหลวง และงานรื่นเริงอื่น ๆ

พ็อนดาบ เป็นการรำที่ใช้ดาบเป็นเครื่องประกอบ คล้ายการรำกระบี่กระบอง ของภาคกลาง

ติกลองสะบัดชัย เป็นการแสดงที่มีลีลาการแสดงที่โลดโผน ดุเด็ดเผ็ดมัน

การซอ หมายถึง การขับร้องเพลงปฏิพากย์โต้ตอบกันระหว่างชาย-หญิง ของล้านนา ลักษณะของปฏิพากย์คล้ายกับการลำของภาคอีสาน หรือลำตัด/เพลงฉ่อย ของภาคกลาง วงซอที่ออกแสดงตามปอยต่าง ๆ ประกอบด้วย ช่างซอชาย-หญิง หรือเรียกว่า คู่ถ้อง มีวงปี่จุ่ม เป็นดนตรีบรรเลงประกอบ วงปี่จุ่ม ประกอบด้วย ช่างปี่ 4 คน คือ เป่าปี่เก่าหรือปี่แม่ ปี่กลาง ปี่ก้อย และปี่ตัด ซึ่งมีขนาดใหญ่เล็กกลดหลั่นตามลำดับ

คำว เป็นเพลงชาวบ้านของภาคเหนือ เป็นบทขับร้องที่มีทำนองสูงต่ำไพเราะ

วงสะล้อ-ซึง เป็นวงเครื่องสายพื้นบ้านที่นำมาเล่นเพลงบรรเลง ไม่มีการขับร้อง ใช้ทำนองตามที่จดจำกันต่อมา สะล้อ หรือตะล้อ เป็นเครื่องสี และซึง เป็นเครื่องดีดหลัก มีขลุ่ย เป็นเครื่องเป่า และมีเครื่องตีประกอบจังหวะ ได้แก่ กลองสองหน้า ฉิ่ง ฉาบ หรืออาจมีฆ้อง และกรับเป็นเครื่องประกอบเพิ่มเติมด้วย

5. ประเพณีพื้นเมืองล้านนา

ล้านนาทุกวันนี้ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่มีประเพณีอันดีงาม ที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และโลกทัศน์ของผู้คนในดินแดนแห่งนี้ กล่าวกันว่าประเพณีล้านนานั้นมีลักษณะเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งเกิดจากการผสมผสานระหว่างกิจกรรมในทางพุทธศาสนากับความเชื่อการนับถือผี จึงทำให้เป็นแบบแผนของประเพณีมีเอกลักษณ์เป็นพิเศษเฉพาะตน เนื่องจากประเพณีต่าง ๆ ของล้านนานั้น มีความเกี่ยวพันกับวิถีการดำรงชีพ ดังนั้น ลักษณะของประเพณีของชาวล้านนาจึงมีความแตกต่างกันออกไปตามช่วงเวลาหรือฤดูกาล ได้แก่

ช่วงที่ 1 เดือนเมษายน ถึงมิถุนายน เป็นช่วงของการเริ่มต้นเข้าสู่ปีใหม่หรือสงกรานต์ และก่อนฤดูเพาะปลูก ดังนั้น ลักษณะของประเพณีจึงเป็นการทำบุญสะเดาะเคราะห์ เพื่อความเป็นสิริมงคลและต้อนรับชีวิตใหม่ ขณะเดียวกันก็ทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่ บรรพบุรุษ ครูบาอาจารย์ เช่น การจุดบอไฟ การเลี้ยงผี การพ้อนผี เพื่อขอฝน ช่วงที่ 2 ระหว่างเดือนมิถุนายน-ตุลาคม เป็นช่วงของการเพาะปลูกทำไร่ ทำนา และช่วงที่ 3 เป็นหลังฤดู เก็บเกี่ยว เป็นช่วงของการพักผ่อน กิจกรรมหรือประเพณีจะเป็นงานที่แสดงออกถึงความสนุกสนาน รื่นเริง ทั้งนี้ขอยกตัวอย่างประเพณีพื้นเมืองล้านนาที่สำคัญ ๆ มีรายละเอียดดังนี้

5.1 ประเพณีปีใหม่ หรือสงกรานต์

ชาวล้านนาให้ความสำคัญวันปีใหม่เมืองมาก เพราะถือว่าเป็นการแสดง ความเลื่อมใสศรัทธาต่อพุทธศาสนา แสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ความสามัคคีและสนุกสนาน ในหมู่คณะ และยังเป็นเทศกาลที่ญาติพี่น้องซึ่งแยกย้ายกันอยู่ตามที่ตั้งต่าง ๆ ได้มีโอกาสกลับมา พบปะสังสรรค์กัน จึงนับเป็นการรวมญาติครั้งใหญ่ที่สุดในรอบปี

วันแรกของงานคือ วันที่ 13 เมษายนตามประเพณีพื้นเมืองเรียกว่า วันสงกรานต์ส่อง คือ หมายความว่าวันนี้สิ้นสุดศักราชเก่า ในวันนี้จะได้ยินเสียงยิงปืนจุดประทัดกันแต่เช้าตรู่ การยิงปืนและการจุดประทัดนี้ มีความเชื่อถือกันแต่โบราณว่าเป็นการขับไล่เสนียดจัญไรต่าง ๆ ให้ล่องไปพร้อมกับสังขาร นอกจากนั้นชาวบ้านก็จะกวาดขยะมูลฝอยตามลานบ้านไปกองไว้ แล้วจุดไฟเผาเสีย และทำความสะอาดปิดกวาดบ้านเรือนให้เรียบร้อย เก็บเสื้อผ้า มุ้ง หมอน ผ้าปูที่นอนไปซัก อุปกรณ์ที่ซักไม่ได้ก็นำออกไปผึ่งแดด เสร็จแล้วก็ชำระร่างกาย สระผม (ดำหัว) ให้สะอาด และมีการแห่พระพุทธรูปสำคัญประจำเมืองด้วย

ถัดจากวันสังขารส่องคือ วันที่ 14 เมษายน เรียกว่า วันเนา หรือวันเนา ในวันนี้ ตามประเพณีถือว่าเป็นวันสำคัญและเป็นมงคลแก่ชีวิตจะได้ประสบแต่ความดีงามตลอดปี จะไม่ทำอะไรที่ไม่เป็นมงคล เช่น ดำทอ หรือทะเลาะวิวาทกัน ตอนเช้าต่างก็จะไปตลาด เพื่อจะจัดซื้ออาหารและข้าวของมาทำบุญ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวันดา (คือวันสุขดิบทางใต้) ตอนบ่ายจะมีการขนทรายเข้าวัด เพื่อก่อเจดีย์ทรายตามลานวัด เจดีย์ที่ก่อขึ้นจะตกแต่งด้วยธงทิว สีต่าง ๆ ธงสีนี้ชาวพื้นเมืองเรียกว่า ตุ้ง ทำด้วยกระดาษสีตัดเป็นรูปสามเหลี่ยม ชายธงและรูปร่างต่าง ๆ ติดปลายไม้ อีกชนิดหนึ่งตัดเป็นรูปหลอดลายต่าง ๆ ติดปลายไม้เรียกว่า ซ่อ การทานหรือถวายตุ้ง หรือซ่อนี้ ถือกันว่าเมื่อตาย (สำหรับผู้ที่มิบาปหนักถึงตกนรก) จะสามารถพ้นจากขุมนรกได้ ด้วยซ่อและตุ้งนี้ ส่วนการขนทรายเข้าวัดนั้นถือว่าเป็นการทดแทนที่เมื่อตนเดินผ่านหรือเข้าออกวัด ทรายในวัดย่อมจะติดเท้าออกไปนอกวัด เป็นบาปกรรมทางวัดจะได้ใช้ทรายเพื่อประโยชน์

ในการสร้างหรือถนอมลานวัด เจดีย์ทรายนี้จะทำพิธีถวายทานในวันรุ่งขึ้น และจะมีการปล่อยนก ปล่อยปลา อีกด้วย

วันที่สามตรงกับวันที่ 15 เมษายน เรียกว่า วันพญาวัน จะมีการดำหัว ซึ่งเป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวเมืองเหนือคือ การนำลูกหลานญาติพี่น้องไปขอขมาลาโทษ (สุมาคารวะ) ต่อผู้ใหญ่ในตอนเย็นวันนี้ตั้งแต่เช้าตรู่ ชาวบ้านจะจัดอาหารหวานคาวใส่สำหรับไปถวายพระที่วัด เป็นการถวายภัตตาหาร หรือที่เรียกกันว่า ทานขันข้าว เป็นการถวายทาน เพื่ออุทิศส่วนกุศลถึงญาติพี่น้อง บิดามารดา ที่ล่วงลับไปแล้วอีกด้วย รวมทั้งถวายเจดีย์ทราย ถวายจ่อตุงถือว่าเป็นอันสงฆ์

5.2 ประเพณีทานสลาก หรือกินก๋วยสลาก

ประเพณีทานสลาก คือ การทำบุญสลากภัตน์นั่นเอง ในล้านนามีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เช่น กินก๋วยสลาก กินสลาก หรือ ตานก๋วยสลาก เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดา มารดา และญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว มักนิยมทำกันในเดือนกันยายน-ตุลาคม

5.3 ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า

ผีปู่ย่า หมายถึง ผีบรรพบุรุษหรือผีประจำตระกูลที่ชาวล้านนาให้การเคารพบูชา โดยปกติแล้วในทุก ๆ ปี ระหว่างเดือน 7 (เดือนเมษายน) เดือน 8 (เดือนพฤษภาคม) และเดือน 9 (เดือนมิถุนายน) ของไทยเหนือ ชาวล้านนาจะมีประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า ซึ่งบรรดาญาติพี่น้องในตระกูล หรือผีเดียวกันจะต้องมาร่วมกันเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อขอให้คุ้มครองรักษา

5.4 ประเพณีพ่อนผีมด-ผีเหม็ง

การพ่อนผีมด-ผีเหม็ง คือ การพ่องรำเพื่อการสังเวย หรือแก้บน

5.5 ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ

ผีขุนน้ำ หมายถึง ผีหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตอยู่ตามต้นน้ำลำธาร ทำหน้าที่อารักขาหรือรักษาต้นน้ำลำธาร และเหมืองฝาย ตามปกติในช่วงก่อนการเพาะปลูก ทำไร่ไถนาในทุก ๆ ปี ชาวล้านนาจะต้องมีพิธีกรรมเช่นไหว้ผีอารักขาต้นน้ำ เพื่อขอให้ฝนตก และมีน้ำทำบริบูรณ์ พอเพียงสำหรับการเพาะปลูก

5.6 พิธีบายศรีสู่ขวัญ

ความหมายของขวัญคำว่า “ขวัญ” ตามที่เข้าใจกันมีความหมายเป็นนามธรรมอันหนึ่ง เป็นสิ่งที่ไม่มิตัวตน คล้ายกำลังของจิต นิยมกันว่ามีอยู่ในตัวหรือประจำชีวิตของมนุษย์ ตั้งแต่เกิดขึ้นมาและเชื่อกันว่าถ้าขวัญอยู่กับเนื้อกับตัวก็เป็นสิริมงคล เป็นสุขสบาย ทำให้จิตใจ

มันคงตลอดตลอดภัย ถ้าหากตกใจหรือขวัญเสียขวัญก็มักออกจากร่าง อาจทำให้คนได้รับผลร้ายหรืออันตราย การสวัญเป็นพิธีเรียกขวัญตามความหมายนี้

ความหมายบางคำเกี่ยวกับพิธีบายศรีสู่ขวัญ

คำว่า “บายศรี” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานแปลว่า ภาชนะใส่เครื่องสังเวย ในพิธีทำขวัญหรือสู่ขวัญจัดตกแต่งให้สวยงามเป็นพิเศษด้วยใบตองและดอกไม้สด มีข้าว ขนม ข้าวต้ม เป็นเครื่องประกอบอันสำคัญ การทำพิธีเรียกขวัญจึงเรียกว่า “บายศรีสู่ขวัญ”

การสวัญหรือสู่ขวัญคงวิวัฒนาการมาจากพิธีพราหมณ์เพราะบรรพบุรุษเคยนับถือทั้งพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ การสวัญเป็นเรื่องเกี่ยวกับขวัญและจิตใจ เพื่อหาทางก่อให้เกิดขวัญหรือกำลังใจดีขึ้น การสวัญเป็นประเพณีโบราณที่บรรพบุรุษได้เคยประพฤติ ปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมาช้านาน โดยเชื่อว่าเป็นสิริมงคลแก่การเป็นอยู่หรือช่วยให้เกิดมงคล และอยู่ด้วยความสวัสดิมีชัย มีโชคลาภยิ่งขึ้น ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ด้วยดี ความราบรื่นและอาจลดบันดาลให้ผู้เคราะห์ร้ายจากสรรพเคราะห์ทั้งปวงด้วย แต่การสวัญต้องอาศัยคนเฒ่าคนแก่ ผู้เป็นนักปราชญ์ ผู้ฉลาด หรือผู้รู้วิธีทำซึ่งเรียกว่า “หมอขวัญ” หรือ “พราหมณ์” สวัญให้จึงจะเป็นสิริมงคล ได้ผลดีสมความปรารถนาถ้าหากทำไปสักแต่ว่าทำ ไม่มีพิธีการอันแนบเนียน ก็จะมีผลน้อยเพราะการทำพิธีนี้เกี่ยวกับจิตวิทยาอย่างหนึ่งด้วย ถ้าผู้ทำเป็นผู้ฉลาดในพิธีการตั้งอกตั้งใจทำจริง ๆ มุ่งหวังให้เป็นสิริมงคลแก่ผู้รับขวัญของผู้รับการสวัญจริง ๆ อย่างนี้จึงจะได้รับประโยชน์จากการสวัญนั้น

สาเหตุที่มีการสวัญเหตุที่จะมีการสวัญปกติมีอยู่ 2 ประการด้วยกันคือ เพราะปรารถนาในเหตุที่ดีอย่างหนึ่ง และปรารถนาในเหตุที่ไม่ดีอย่างหนึ่ง การสวัญเนื่องในเหตุที่ดีก็ได้แก่ การทำเนื่องในการได้รับโชคลาภ หรือสิ่งที่พึงพอใจ เช่น ไปค้าขายได้เงินทองมามาก ได้เลื่อนยศถาบรรดาศักดิ์ ได้งานใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ เจ้านายหรือผู้ใหญ่ที่เคารพไปมาหาสู่ จากบ้านไปนานแล้วมาเยี่ยมบ้าน ได้ลาภพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น ส่วนเหตุในทางไม่ดีจัดการสวัญเพื่อเป็นการสะเดาะเคราะห์ให้หายเสนียดจัญไรต่าง ๆ เช่น เจ็บไข้ได้ป่วย หรือหายจากป่วย ได้รับความตกใจ หรือออกสวัญหายจากเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เคราะห์ร้ายเสียทรัพย์สิ้นเงินทอง เกิดถ้อยร้อยความ สัตว์หรือสิ่งของหายแล้วได้คืนมา เป็นต้น ก็ทำการสวัญเพื่อเรียกขวัญหรือเชิญขวัญมา เพื่อให้ขวัญผู้นั้นมาอยู่กับเนื้อกับตัวจะได้ทำจิตใจของผู้นั้นมีความสุขสบายหรือหายจากเคราะห์

แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมล้านนา

การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนไทยทุกคน มีวิธีการดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและการวิจัยวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งที่มีการรวบรวมไว้แล้ว และยังไม่ได้ศึกษา เพื่อทราบความหมาย และความสำคัญของวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นมรดกของไทย อย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เพื่อให้เห็นคุณค่าทำให้เกิด การยอมรับ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมต่อไป

2. ส่งเสริมให้ทุกคนเห็นคุณค่าร่วมกัน รักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ และของท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจ และมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนอง กระแสวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม

3. รณรงค์ให้ประชาชนและภาคเอกชน ตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมว่าเป็นเรื่อง ที่ทุกคนต้องให้การรับผิดชอบร่วมกัน ในการส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน การบริการความรู้ วิชาการ และทุนทรัพย์สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

4. ส่งเสริมและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในประเทศ และระหว่างประเทศ โดยการ ใช้ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน

5. สร้างทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจว่าทุกคนมีหน้าที่เสริมสร้างฟื้นฟูและดูแล รักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และทางวัฒนธรรมที่เป็นสมบัติของชาติ และมีผลโดยตรง ของความเป็นอยู่ของทุกคน

6. จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ผลงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจ สามารถเลือกสรรตัดสินใจ และปรับเปลี่ยน ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน งานด้านวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2542 อ้างอิงใน น้ำทิพย์ มณฑาทอง, 2547, หน้า 27-28) กล่าวไว้ว่า แนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรม อาจแบ่งเป็น 3 แนวทาง คือ

1. การพัฒนาโดยกระบวนการศึกษาและการปฏิบัติ หรือการฝึกหัดอย่างต่อเนื่อง กระบวนการศึกษานั้นเป็นเรื่องสำคัญ เพราะการให้การศึกษาเป็นการสร้างคนให้สืบทอด วัฒนธรรมของประเทศ เราอาจนำเอาวัฒนธรรมของประเทศอื่นมาพัฒนาหรือบรรจุไว้ในหลักสูตร เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ ได้ฝึกหัด และถือเป็นแนวปฏิบัติ

2. พัฒนาให้เข้าใจถึงแก่นแท้อย่างแจ่มแจ้ง รวมทั้งการยกระดับบรรณนิยมนและความงามทางสุนทรียศาสตร์ การปลูกฝังประชาชนให้เข้าใจความเป็นมาของวัฒนธรรมแต่ละแขนง ทั้งนี้การยกระดับความคิด สติปัญญา ตลอดจนบรรณนิยมนของประชาชนให้สูงขึ้น

3. พัฒนาคนในชาติให้เรียนรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาและการพัฒนาวัฒนธรรม

1. การที่สถาบันการศึกษา มุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมตะวันตก ตลอดจนค่านิยมและความเชื่อในการพัฒนาประเทศ ทำให้คนในชาติส่วนใหญ่ไม่เข้าใจเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมของตน โดยเฉพาะวัฒนธรรมท้องถิ่น และวัฒนธรรมพื้นเมือง จึงก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้มีการศึกษาสูงและผู้มีการศึกษาน้อย และระหว่างเยาวชนรุ่นใหม่กับผู้สูงอายุ เป็นต้น

2. การเสื่อมโทรมและลดถอยของวัฒนธรรมพื้นเมืองและพื้นบ้าน อันมีมาแต่เดิมของชาติ เนื่องจากสถานศึกษามุ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมสากลมากขึ้น

3. ลักษณะการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมของไทย โดยส่วนใหญ่เป็นการถ่ายทอดแบบกระบวนการสังคมนีติกรรม เช่น ปู่ย่าตายายสอนหลาน พ่อแม่สอนลูก เป็นการแนะนำบอกเล่าซึ่งกันและกัน ไม่มีการเขียนอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

ความหมายการมีส่วนร่วม

ปัจจุบันการมีส่วนร่วมเป็นคำกล่าวที่แพร่หลายมากมาในงานพัฒนา แต่ความหมายของการมีส่วนร่วมมักถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือโครงการที่เจ้าหน้าที่กำหนดไว้มากกว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายที่แท้จริง มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2538, หน้า 3-5 อ้างอิงใน เจนภพ อานัน, 2555) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมว่าต้องครอบคลุมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นครอบคลุมถึงการสร้างโอกาสที่เอื้อหรือเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคน และสังคมได้ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา และทำให้ได้รับประโยชน์ จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยความสมัครใจเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผน และดำเนินโครงการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม

และการแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาการพิจารณาในมติดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเชื่อมระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน(แรงงาน และทรัพยากร)

3. ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตามสภาพโครงสร้างการบริหารนโยบายและลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัยสำคัญ ในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

ชาญชัย ศิลปะอวยชัยและคณะ (อ้างอิงใน บุญเสริม ศรีทา, 2544, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมกันคิด พินิจพิจารณา ในการคิดตัดสินใจ ปฏิบัติ และรับผิดชอบ ในเรื่องที่มีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การพัฒนาชุมชนจะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสามารถนำไปสู่การช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งได้แก่ ทำโดยประชาชนเอง ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นก็เป็นของประชาชน และที่ซ้ำไปกว่านั้น ประชาชนดำเนินการพัฒนาได้ด้วยตัวของเขาเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527 อ้างอิงใน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง, 2551 หน้า 21) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ว่าหมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ด้วยความร่วมมือร่วมใจ โดยกระทำดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือ ถูกจังหวะ และเหมาะสม อีกทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537 อ้างอิงใน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง, 2551 หน้า 21) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังนี้ การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการ และควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม การมีส่วนร่วมในความหมายนี้ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจ กระบวนการในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

1. ร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา
2. ร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนา
3. ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการพัฒนา
4. ร่วมประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการพัฒนา

ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนี้ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา การวางแผน การดำเนินงาน การส่งเสริม การติดตามและประเมินผล และมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมล้านนา

รูปแบบการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้แสดงความความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและประเภทของการมีส่วนร่วมไว้หลายทัศนะ อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

กรรณิกา ชมดี (2524 อ้างอิงใน ธงชัย จันทร์รุ่งเรือง, 2541) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภคร
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527, หน้า 10) กล่าวถึงรูปแบบและประเภทของการมีส่วนร่วมดังนี้

1. องค์การประชาชนที่จัดตั้งขึ้นมาอย่างไม่เป็นทางการ มีการรวมตัวเพื่อร่วมกันทำประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ลูกเสือชาวบ้าน

2. องค์การประชาชนที่จัดตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการ องค์การเหล่านี้มีการจดทะเบียนในรูปแบบของสมาคม มูลนิธิตามกฎหมาย

3. ตัวแทนบุคคล หรือตัวแทนขององค์กรเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการนโยบาย คณะกรรมการเฉพาะกิจ

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2533 อ้างอิงใน วิโรจน์ รูปดี, 2547, หน้า 11) กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ว่า

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์การที่จัดตั้งโดยประชาชน (Representative Organization) และกรรมการของกลุ่มหรือชุมชน

2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative Organization) และกรรมการของกลุ่มหรือชุมชน

3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non – representative Organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไหร่ก็ได้ทุกเวลา

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2547) ได้นำเสนอความคิดเห็นการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่รัฐเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็นการมองมาจากเบื้องบน หรือมาจากรัฐ ประชาชนเป็นเพียงผู้คอยรับนโยบายและปฏิบัติตาม
2. การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการของประชาชนด้วยความสมัครใจ โดยที่รัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรือคอยอำนวยความสะดวกเท่านั้น

ปัญหาและข้อจำกัดของการมีส่วนร่วม

ปฐมชาติ ศรีเจริญจิตร (2547) ได้กล่าวไว้ว่า เจ้าหน้าที่และระบบราชการเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 2 ด้าน คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับชาวชนบทเอง ถึงความเป็นปัจเจกบุคคล นอกจากนั้นยังอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์หรือพึ่งพาบุคคลภายนอกจนเกินไป ดูภูมิลำเนาของตนเอง เลือกผู้นำที่สามารถอุปถัมภ์ตัวเองได้
2. ปัญหาเกี่ยวกับตัวเจ้าหน้าที่และระบบราชการมีปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะดังนี้

- 2.1 นโยบายราชการมักจะมีมาจากเบื้องบน (Top –Down–Policy)
- 2.2 ระบบราชการและเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ขาดการประสานงาน และรับปฏิบัติเฉพาะนโยบายหลักของหน่วยงาน
- 2.3 มีความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่ผู้น้อย มักจะเชื่อว่าตัวเองมีฐานะสูงกว่าชาวชนบท
- 2.4 เจ้าหน้าที่ราชการชอบทำงานสำนักงาน
- 2.5 ระบบราชการใช้การให้คุณให้โทษ ทำตัวให้พอใจแก่ผู้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติงานเพื่อชาวชนบทอย่างแท้จริง

การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วม

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2522 อ้างอิงใน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง, 2551 หน้า 25) กล่าวว่า การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ประกอบด้วย

1. การสร้างความศรัทธา หรือความเชื่อถือสำหรับคนในท้องถิ่น การไปช่วยงานของชาวบ้าน การให้คำแนะนำเรื่องการประกอบอาชีพ การรู้จักคุ้นเคยกับประเพณี และนิสัยการเรียนรู้อุสสภาพท้องถิ่น

2. การก่อตั้งกลุ่มในชุมชน การตั้งกลุ่มเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา มีเป้าหมาย ดังนี้

2.1 จัดตั้งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่ม โดยเฉพาะประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจที่จะเข้าร่วม

2.2 ต้องมีการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกอย่างยุติธรรม

2.3 จัดให้มีกิจกรรมกระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันอยู่เสมอ

2.4 มีการเพิ่มจำนวนสมาชิกในท้องถิ่นให้มากขึ้น

2.5 ให้มีการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับสถาบันอื่น ๆ ในระดับสูงกว่า เพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนมากขึ้น

3. การจัดระบบให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการสร้างองค์กรในรูปแบบที่จะทำให้กลุ่มทำงานอย่างได้ผล มีการเชื่อมโยงเป้าหมายของกลุ่มให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสมาชิก มีมาตรการในการเลือกผู้นำที่มีความสามารถในการปรับปรุงบรรยากาศในกลุ่ม การกำหนดแบบแผนในการปฏิบัติงานตามความจำเป็น มีการประชุมปรึกษาหารือกัน

4. การให้การศึกษแก่สมาชิกของกลุ่มเป็นระยะ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกัน และมีการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลดีสำหรับการประกอบอาชีพของสมาชิกและชุมชนโดยรวม

5. การดำเนินงานต่าง ๆ ของกลุ่มต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่

อำนาจ อนันตชัย (2526 อ้างอิงใน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง, 2551 หน้า 29) กล่าวว่า ความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่มมีปัญหา สาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหา

2. การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการด้วยการพัฒนาความรู้ ทักษะความสามารถ ของประชาชนและเจ้าหน้าที่

3. การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัยดำเนินงานตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

หลักการส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ชิต นิลพานิช และกุลชน ธนาพงศธร (2532, หน้า 362 อ้างอิงใน เจนภพ อานัน, 2555) ได้กล่าวถึงหลักการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

1. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือต่อบุคคล
2. หลักการขจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และความคิดจะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว
3. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้ร่วมสนับสนุนนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงาน
4. การให้การศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษาอบรมโดยให้ ประชาชนมีโอกาสทดลองคิด ปฏิบัติ
5. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้
6. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงาน และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มก่องปู่จ่าบ้านวังหม้อ ต.ต้นธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ก่องปู่จ่า 2) วิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชน 3) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังหม้อในการอนุรักษ์ก่องปู่จ่า ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ซึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านวังหม้อ จะต้องมีการสร้างจิตสำนึก สร้างพลัง สร้างโอกาส สร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างความรู้สึกร่วม และสร้างเครือข่าย 2) กระบวนการบริหารจัดการวัฒนธรรมชุมชนในการอนุรักษ์ก่องปู่จ่า พบว่า การสืบทอดวัฒนธรรมการดีก่องปู่จ่า นั้น ควรเริ่มจากครอบครัวเพราะเป็นพื้นฐานในการปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนมีความรักและหวงแหน สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่ดั่งาม จากนั้นจึงขยายเป็นระดับชุมชน ในระดับชุมชนควรสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ การทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรเกิดจากความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม เน้นให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม โดยร่วมกันคิด ร่วมใจ ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมเรียนรู้ ร่วมแก้ปัญหา สร้างโอกาส และที่สำคัญคือ การจัดเวทีแสดง การมีกิจกรรมที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง

ประยูร สุรยศ (2552) ได้ศึกษากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านภาษาล้านนา ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนบ้านหนองเย็น ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนวัดดอนแก้วเป็นอย่างดีในการส่งเสริมให้ทางโรงเรียนวัดดอนแก้วจัดการเรียนการสอนภาษาล้านนาในโรงเรียน โดยทางชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน 2) ผู้ปกครองนักเรียนถึงแม้จะอ่านภาษาล้านนาไม่ได้ แต่ก็ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนอ่านภาษาล้านนาที่บ้าน และพานักเรียนไปถามผู้ที่มีความรู้ทางด้านภาษาล้านนา เพื่อให้เด็กเรียนอ่านภาษาล้านนาได้ 3) ด้านครูผู้สอนภาษาล้านนา มีการปรับพฤติกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความต้องการที่จะเรียน และมีนิสัยรักการอ่านภาษาล้านนามากขึ้น และ 4) ด้านตัวนักเรียน มีการปรับปรุงตัวเอง โดยให้ความสนใจในการอ่านภาษาล้านนามากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนภาษาล้านนาสูงขึ้น

ขวัญณา สุขคร (2549) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการดำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบ ปัญหา อุปสรรคของแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐด้านส่งเสริม และสนับสนุนในการดำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา โดยสามารถสรุปแนวทางการดำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา ได้ดังนี้ 1) การจัดการระบบองค์ความรู้ของวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง ในการดำเนินงานทางด้านวัฒนธรรมนั้น สิ่งที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกคือ เรื่องความรู้ ความรู้ในท้องถิ่น มีหลากหลายสาขา ทั้งที่เป็นความรู้ที่อยู่ในตำรา เอกสารต่าง ๆ และความรู้ของผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน เช่น การมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน การมีภาษาพูด ภาษาเขียนของตนเอง และมีวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อที่เด่นชัด เป็นต้น 2) การจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ด้านวัฒนธรรม หมายถึง บุคลากรที่จะต้องทำหน้าที่ในงานด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับนโยบาย ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติ รวมทั้งประชาชนเจ้าของท้องถิ่น นักวิชาการ ปราชญ์ผู้รู้ ต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะในการทำงาน ได้แก่ ด้านความรู้ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องวัฒนธรรมของท้องถิ่น ด้านทักษะ ต้องมีทักษะในการทำงานแบบบูรณาการกับท้องถิ่น และด้านพหุวัฒนธรรมที่พึงประสงค์ ต้องเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่องานวัฒนธรรม 3) ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน 4) ผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ต้องเน้นให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น กำหนดนโยบายที่มีความสอดคล้องและความต้องการของท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ เช่น การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ แผนวัฒนธรรม กระบวนการจัดการ

การมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกที่ดี เป็นต้น

5) การจัดกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง เช่น การจัดการข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาค้นคว้าวิจัย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรม การพัฒนาวัฒนธรรม การเปิดเวทีและเพิ่มพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กับท้องถิ่น เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณค่าที่แท้จริง เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณ จิตใจ และการอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น และ 6) การสร้างเครือข่ายและพุ่มพักจิตสำนึกทางด้านวัฒนธรรม คือ ต้องส่งเสริมการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา รวมทั้งพุ่มพักจิตสำนึกของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญ คุณค่า รู้จักรักและหวงแหน วัฒนธรรมของตนเอง

น้ำทิพย์ มณฑาทอง (2547) ได้ศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติสภาพปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการศึกษา พบว่า 1) สภาพการปฏิบัติในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนาของครูในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา ด้านประเพณีพื้นเมืองล้านนาและด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1.1) ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนาพบว่า ครูแต่งกายพื้นเมืองล้านนาในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และของโรงเรียนอยู่เสมอ รณรงค์และประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้คนในชุมชนแต่งกายพื้นเมืองล้านนา และดัดแปลงชุดแต่งกายพื้นเมืองล้านนาให้ทันสมัยและสวยงาม 1.2) ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา พบว่า ในชีวิตประจำวันของครูทำอาหารพื้นเมืองรับประทานในครัวเรือนเสมอ ปลูกฝังค่านิยมและสนับสนุนให้นักเรียนรับประทานอาหารพื้นเมือง สนับสนุนให้มีอาหารพื้นเมืองจำหน่ายในโรงเรียน และสนับสนุนให้มีอาหารพื้นเมืองในกิจกรรมจัดเลี้ยงของโรงเรียน 1.3) ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาพบว่า โรงเรียนสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมือง และสนับสนุนให้มีการนำดนตรีพื้นเมืองมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และสนับสนุนให้จัดตั้งวงดนตรีพื้นเมืองในโรงเรียน 1.4) ด้านประเพณีพื้นเมืองล้านนา พบว่า ครู สนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีพื้นเมืองล้านนา ปลูกฝังค่านิยมในประเพณีพื้นเมืองล้านนาแก่นักเรียน และเผยแพร่ประเพณีพื้นเมืองล้านนาทางสื่อมวลชนต่าง ๆ 1.5) ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนาพบว่า ครูพูดคุยภาษาพื้นเมืองล้านนากับนักเรียนนอกเวลาเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนพูดภาษา

พื้นเมือง และพื้นฟูคำพังเพย คติชาวบ้านที่เป็นภาษาพื้นเมืองให้นักเรียนได้รู้และเข้าใจความหมาย

2) แนวทางแก้ปัญหาเพื่อให้ครูมีบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนา ประกอบด้วย

2.1) ควรมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนภาษาล้านนา และครูควรสร้างและปลูกฝังทัศนคติให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจ และพูดภาษาพื้นเมือง

2.2) สถานศึกษาควรกำหนดให้มีวันแต่งกายพื้นเมืองสัปดาห์ละ 1 วัน และกำหนดนโยบายในการส่งเสริมให้ครูแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองล้านนา เพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้วย

2.3) สถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตรและนำมาบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระ จัดให้มีการสอนทำอาหารพื้นเมืองอย่างง่ายแก่นักเรียน

2.4) องค์การปกครองท้องถิ่นควรสนับสนุนอุปกรณ์ดนตรีพื้นเมืองล้านนา อีกทั้งโรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรที่มีเนื้อหาและกิจกรรมเกี่ยวกับดนตรีนาฏศิลป์พื้นเมือง เช่น จัดชั่วโมงดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น

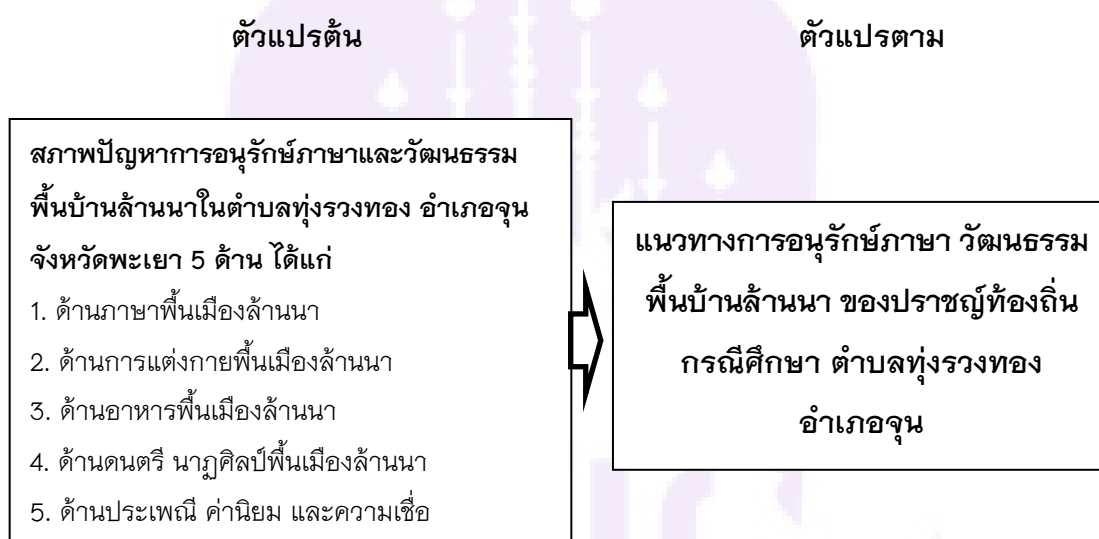
2.5) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่นเพื่อเป็นการส่งเสริมประเพณีท้องถิ่นตามฤดูกาล เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกและภูมิใจในประเพณีท้องถิ่นของตนเอง

จินตนา สนามชัยสกุล และคณะ (2552) ได้ศึกษาการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทห่อเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอห่อแก้ว จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้น พื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทห่อ การสืบค้นประวัติหลวงพ่อใหญ่วัดตาล ศาลเจ้าพ่อในชุมชนห่อแก้ว การพัฒนาผ้ามัดหมี่ลายดั้งเดิม การพัฒนาอาหารว่างไทห่อ การพัฒนาการละเล่นผีตาโม่ การพัฒนางานเทศกาลขนมจีนห่อแก้ว และหาแนวทางการอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังวัดนาทราย ผลการวิจัยพบว่า การฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรมไทห่อ มีการพัฒนาผ้ามัดหมี่พื้นเมือง พบวิธีการย้อมสีธรรมชาติให้ติดทนนาน และศึกษาตลาดขายโบราณ พบทั้งหมด 12 ลาย แล้วทดลองในฝันเดียวกันมีการพัฒนาน้ำเมียงโค้นให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และพบวิธีการเก็บใบเมียงให้สดได้นานขึ้น 6 วัน ได้ชุดการแสดงการละเล่นผีตาโม่ ที่มีการพัฒนาเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับศีรษะให้มีความประณีตทางศิลปะ ปรับปรุงเครื่องดนตรีและเพลงประกอบการแสดงให้เข้ากับยุคสมัย สนุกสนาน ไร้ใจ และมีการปรับปรุงท่ารำให้มีแบบแผนที่แน่นอน ชัดเจนสามารถสื่อความหมายถึงผู้ชมได้ง่าย ได้วิธีการพัฒนางานเทศกาลขนมจีนห่อแก้วให้เป็นงานทางวัฒนธรรม โดยการสืบค้นวัฒนธรรมเด่น ๆ ของแต่ละชุมชนมาร่วมจัดกิจกรรม มีการจัดลานวัฒนธรรมจัดการแสดง การแสดงแสง สี เสียงตำนานหลวงพ่อใหญ่ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ พื้นฟูวัฒนธรรมเก่าแก่มาประกอบในบทธละคร ได้วิธีการถ่ายทอดเผยแพร่ความรู้วัฒนธรรมไทห่อ โดยการจัดทำแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวถ่ายทอดความรู้การทอผ้ามัดหมี่โบราณ และการทำเมียงโค้นให้กับกลุ่มอาชีพ เพื่อเสริมรายได้ให้อำเภอห่อแก้ว กำหนดนโยบายให้หน่วยงานท้องถิ่นฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรม

โดยการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในงานประเพณีต่าง ๆ ให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการอนุรักษ์ภาษา และวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา โดยประยุกต์ใช้แนวคิดในการวิจัยของน้ำทิพย์ มณฑาทอง (2547) ดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา “แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา” ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นในการศึกษาไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา จำนวนทั้งสิ้น 7,773 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 393 คน ประกอบด้วย ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยคำนวณตามหลักการแปรผันร่วมกันระหว่างขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กับความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการสุ่มตัวอย่าง ตามสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ ในระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน และปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 13 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา

ด้านดนตรีนาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา และด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา และด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา เป็นคำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่

1.1 ศึกษาการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่นในชุมชนตำบลทุ่งรวงทอง

1.2 การศึกษาการให้คุณค่าความหมาย “การอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมล้านนา” โดยนัยประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม อาศัยการจัดกิจกรรมสนทนากลุ่มย่อยกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปราชญ์ท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น กรณีศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายตามสูตรการคำนวณดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{5-1}{5} = 0.08$$

จำนวนชั้น	คะแนน	คะแนน
ปฏิบัติในระดับมากที่สุด	5	คะแนน
ปฏิบัติในระดับมาก	4	คะแนน
ปฏิบัติในระดับปานกลาง	3	คะแนน

ปฏิบัติในระดับน้อย 2 คะแนน

ปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน

เกณฑ์การอ่านค่าคะแนนเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	4.21–5.00	ปฏิบัติในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	3.41–4.20	ปฏิบัติในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	2.61–3.40	ปฏิบัติในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.81–2.60	ปฏิบัติในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	1.00–1.80	ปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษา “แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน และแนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาในตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา ด้านดนตรีนาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา และด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

ตอนที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมือง ล้านนา และด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา กรณีศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม จำนวน 393 ชุด ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งหมด 393 ชุด เมื่อนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ได้แบบสอบถามทั้งหมด 393 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำมาวิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายเชิงพรรณนา

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	159	40.50
หญิง	234	59.50
รวม	393	100.00

ตาราง 1 ข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นเพศหญิง จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 59.50 เป็นเพศชาย จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50

ตาราง 2 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	9	2.30
21-30 ปี	52	13.20
31-40 ปี	88	22.40
41-50 ปี	108	27.50
51-60 ปี	103	26.20
61 ปีขึ้นไป	33	8.40
รวม	393	100.00

ตาราง 2 ข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 รองลงมาได้แก่ อายุ 51-60 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 26.20 อายุ 31-40 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.40 อายุ 21-30 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.20 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8.40 และอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 ตามลำดับ

ตาราง 3 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	22	5.60
ประถมศึกษา	160	40.70
มัธยมศึกษา	115	29.30
อาชีวศึกษา	28	7.10
ปริญญาตรี	62	15.80
สูงกว่าปริญญาตรี	6	1.50
รวม	393	100.00

ตาราง 3 ข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.70 รองลงมาได้แก่ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30 การศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.80 การศึกษาระดับอาชีวศึกษา จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.10 ไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.60 และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.50 ตามลำดับ

ตาราง 4 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพครอบครัว

สถานภาพครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
โสด	68	17.30
สมรส	267	67.90
หย่าร้าง	19	4.80
หม้าย	24	6.10
แยกกันอยู่	15	3.80
รวม	3.93	100.00

ตาราง 4 ข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามสถานภาพครอบครัวของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพครอบครัว สมรส จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 67.90 รองลงมาได้แก่ สถานภาพโสด จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.30 สถานภาพหม้าย จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.10 สถานภาพหย่าร้าง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80 และสถานภาพแยกกันอยู่ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.80 ตามลำดับ

ตาราง 5 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000 บาท	95	24.20
3,000-5,000 บาท	101	25.70
5,001-10,000 บาท	123	31.30
มากกว่า 10,000 บาท	74	18.80
รวม	393	100.00

ตาราง 5 ข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000-5,000 บาท จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 25.70 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 24.20 และ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 10,000 บาท จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 18.80 ตามลำดับ

ตาราง 6 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	199	50.60
พนักงานบริษัท	37	9.40
รับราชการ	49	12.50
รับจ้างทั่วไป	82	20.90
อื่น ๆ (นักเรียน,ข้าราชการบำนาญ, แม่บ้าน)	26	6.60
รวม	393	100.00

ตาราง 6 ข้อมูลส่วนบุคคลคนจำแนกตามอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 50.60 รองลงมา ได้แก่ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.90 ประกอบอาชีพรับราชการ จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.40 และอื่น ๆ (นักเรียน ข้าราชการบำนาญ แม่บ้าน) จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 6.60 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของ ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ตาราง 7 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษา
วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทอง
อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา	3.10	0.99	ปานกลาง
2. ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	3.02	1.09	ปานกลาง
3. ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา	3.11	1.04	ปานกลาง
4. ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา	2.58	1.11	น้อย
5. ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ	3.28	1.09	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.13	0.90	ปานกลาง

ตาราง 7 พบว่า สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ (ค่าเฉลี่ย 3.28) รองลงมา ได้แก่ ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 3.11) และด้านที่มีการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.58)

ตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ด้านภาษา
พื้นเมืองล้านนา

รายการปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ท่านใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนาในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน	3.92	1.127	มาก
2. ท่านมีส่วนร่วมในการสอนภาษาพื้นเมืองล้านนาแก่เยาวชน และผู้สนใจ	3.20	1.184	ปานกลาง
3. ท่านร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรภาษาพื้นเมืองล้านนา	2.89	1.178	ปานกลาง
4. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองล้านนา	2.92	1.189	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มภาษาพื้นเมืองล้านนาในชุมชน	2.85	1.249	ปานกลาง
6. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของภาษาพื้นเมืองล้านนา	2.82	1.231	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.10	0.99	ปานกลาง

ตาราง 8 พบว่า สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมด้านภาษาพื้นเมืองล้านนาของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.10) เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติในระดับมาก 1 ข้อคือ ท่านใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนาในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 3.92) และมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง 5 ข้อคือ ท่านมีส่วนร่วมในการสอนภาษาพื้นเมืองล้านนาแก่เยาวชน และผู้สนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.20) ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.92) ท่านร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรภาษาพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.89) ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มภาษาพื้นเมืองล้านนาในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.85) และท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของภาษาพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.82) ตามลำดับ

ตาราง 9 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์
ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา

รายการปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ท่านแต่งกายพื้นเมืองล้านนาเป็นประจำ/ เทศกาลสำคัญต่าง ๆ	3.42	1.22	มาก
2. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมา ของเครื่องแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	2.93	1.24	ปานกลาง
3. ท่านออกแบบชุดแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ให้มีรูปแบบที่ทันสมัย และสวยงาม	2.71	1.30	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.02	1.09	ปานกลาง

ตาราง 9 พบว่า สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.02) เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับมาก 1 ข้อคือ ท่านแต่งกายพื้นเมืองล้านนาเป็นประจำ/เทศกาลสำคัญต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.42) และมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง 2 ข้อคือ ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.93) และท่านออกแบบชุดแต่งกายพื้นเมืองล้านนาให้มีรูปแบบที่ทันสมัย และสวยงาม (ค่าเฉลี่ย 2.71) ตามลำดับ

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์
ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา

	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ท่านส่งเสริม และปลูกฝังค่านิยม การรับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนา แก่เยาวชนในชุมชน	3.42	1.09	มาก
2. ท่านเผยแพร่สูตรอาหารพื้นเมืองล้านนา เพื่อแก่ผู้สนใจ	3.11	1.20	ปานกลาง
3. ท่านมีส่วนช่วยพัฒนารูปแบบและรสชาติ อาหารพื้นเมืองล้านนาให้เป็นที่ยอมรับ	2.97	1.14	ปานกลาง
4. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมเกี่ยวกับ อาหารพื้นเมืองล้านนา	2.96	1.19	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.11	1.04	ปานกลาง

ตาราง 10 พบว่า สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา ของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.11) เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับมาก 1 ข้อคือ ท่านส่งเสริม และปลูกฝังค่านิยมการรับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนาแก่เยาวชนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.42) และมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง 3 ข้อคือ ท่านเผยแพร่สูตรอาหารพื้นเมืองล้านนาเพื่อแก่ผู้สนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.11) ท่านมีส่วนช่วยพัฒนารูปแบบและรสชาติอาหารพื้นเมืองล้านนาให้เป็นที่ยอมรับ (ค่าเฉลี่ย 2.97) และท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมเกี่ยวกับอาหารพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.96) ตามลำดับ

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์
ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา

รายการปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาในชุมชน	2.76	1.22	ปานกลาง
2. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดแสดงดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาในงานต่าง ๆ ของชุมชน	2.59	1.17	น้อย
3. ท่านร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำ หลักสูตรดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา	2.57	1.18	น้อย
4. ท่านเป็นวิทยากรให้ความรู้ เกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา	2.41	1.28	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.58	1.11	น้อย

ตาราง 11 พบว่า สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา ของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.58) เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง 1 ข้อคือ ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มดนตรีนาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.76) และมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย 3 ข้อคือ ท่านมีส่วนร่วมในการจัดแสดงดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาในงานต่าง ๆ ของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.59) ท่านร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.57) และ ท่านเป็นวิทยากรให้ความรู้ เกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.41)

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์
ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

รายการปฏิบัติ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมา ของประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ของคนพื้นเมืองล้านนา	2.87	1.22	ปานกลาง
2. ท่านเข้าร่วมประเพณีของชุมชน อย่างสม่ำเสมอ	3.40	1.33	ปานกลาง
3. ท่านปลูกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชน ในชุมชนเห็นคุณค่าของ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น	3.59	1.24	มาก
รวมเฉลี่ย	3.28	1.09	ปานกลาง

ตาราง 12 พบว่า สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมด้านประเพณี
ค่านิยม และความเชื่อ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน
จังหวัดพะเยา ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.28) เมื่อพิจารณาการปฏิบัติ
เป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติในระดับมาก 1 ข้อคือ ท่านปลูกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชน
เห็นคุณค่าของประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.59) และมีการปฏิบัติ
อยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อคือ ท่านเข้าร่วมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.40)
และท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของคนพื้นเมือง
ล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.87) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น
กรณีศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์
ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา

แนวทางปฏิบัติ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ส่งเสริมให้เยาวชนศึกษา ค้นคว้า เกี่ยวกับภาษาพื้นเมือง ล้านนา	4.32	1.12	มากที่สุด
2. ส่งเสริมการสอนภาษาพื้นเมืองล้านนาในโรงเรียน และผู้สนใจ	4.59	0.50	มากที่สุด
3. ปลุกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักและเห็นคุณค่า ของภาษาพื้นเมืองล้านนา	4.33	0.91	มากที่สุด
4. สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทุกภาคส่วนเห็นคุณค่า และให้ความสำคัญต่อภาษาพื้นเมืองล้านนา	4.51	0.55	มากที่สุด
5. ร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรภาษาพื้นเมือง ล้านนา	3.86	1.22	มาก
6. จัดทำสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองล้านนา	4.37	0.69	มากที่สุด
7. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านภาษากับชุมชน อื่น ที่อยู่รอบ ๆ	3.95	1.13	มาก
8. ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มภาษาพื้นเมืองล้านนาในชุมชน	3.88	1.09	มาก
9. ประชาสัมพันธ์ และรณรงค์การพูดภาษาพื้นเมืองล้านนา ในทุกภาคส่วน	3.94	1.15	มาก
รวมเฉลี่ย	4.41	0.61	มากที่สุด

ตาราง 13 พบว่า แนวทางในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา
ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน
จังหวัดพะเยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อคือ ส่งเสริมการสอนภาษาพื้นเมืองล้านนาในโรงเรียน และผู้สนใจ
(ค่าเฉลี่ย 4.59) สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทุกภาคส่วนเห็นคุณค่า และให้ความสำคัญ

ต่อภาษาพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.51) จัดทำสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.37) ปลูกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักและเห็นคุณค่าของภาษาพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.33) ส่งเสริมให้เยาวชนศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.32) และอยู่ในระดับมาก 4 ข้อคือ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านภาษากับชุมชนอื่นที่อยู่รอบ ๆ (ค่าเฉลี่ย 3.95) ประชาสัมพันธ์ และรณรงค์การพูดภาษาพื้นเมืองล้านนาในทุกภาคส่วน (ค่าเฉลี่ย 3.94) ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มภาษาพื้นเมืองล้านนาในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 3.88) และร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรภาษาพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 3.86) ตามลำดับ

**ตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์
ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา**

แนวทางปฏิบัติ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ส่งเสริม และกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของการแต่งกายพื้นเมืองล้านนาในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ /ในชีวิตประจำวัน	4.41	0.68	มากที่สุด
2. สนับสนุน และส่งเสริมการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	4.54	0.50	มากที่สุด
3. รณรงค์ ให้ความรู้ เกี่ยวกับการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	3.20	1.11	ปานกลาง
4. สร้างความตระหนักให้ประชาชนทุกภาคส่วนเห็นคุณค่า และให้ความสำคัญต่อการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	4.21	0.69	มากที่สุด
5. ศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	2.99	1.18	ปานกลาง
6. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนากับชุมชนอื่น	2.97	1.17	ปานกลาง
7. จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	2.76	1.19	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	4.14	0.96	มาก

ตาราง 14 พบว่า แนวทางในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อคือ สนับสนุน และส่งเสริมการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.51) ส่งเสริม และกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของการแต่งกายพื้นเมืองล้านนาในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ /ในชีวิตประจำวัน (ค่าเฉลี่ย 4.41) และสร้างความตระหนักให้ประชาชนทุกภาคส่วนเห็นคุณค่า และให้ความสำคัญต่อการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.21) และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ข้อคือ รณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 3.20) ศึกษาค้นคว้าประวัติความเป็นมาของเครื่องแต่งกายพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.99) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนากับชุมชนอื่น (ค่าเฉลี่ย 2.97) และจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.76) ตามลำดับ

ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา

แนวทางปฏิบัติ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ประชาสัมพันธ์อาหารพื้นเมืองล้านนาที่โดดเด่นของท้องถิ่น	4.21	0.67	มากที่สุด
2. ปลุกฝังค่านิยมการรับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนาแก่เยาวชนในชุมชน	4.35	0.66	มากที่สุด
3. ส่งเสริมการจัดทำสูตรอาหารพื้นเมืองล้านนาเพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจ	4.22	0.98	มากที่สุด
4. ส่งเสริม และกระตุ้นให้คนในชุมชนรับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนา	4.28	0.59	มากที่สุด
5. พัฒนารูปแบบและรสชาติอาหารพื้นเมืองล้านนาให้เป็นที่ยอมรับ	4.25	0.68	มากที่สุด
6. จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อรวบรวมสูตรอาหารพื้นเมืองล้านนา	4.55	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.35	0.52	มากที่สุด

ตาราง 15 พบว่า แนวทางในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมด้านอาหารพื้นเมือง ล้านนา ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อคือ จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อรวบรวมสูตรอาหารพื้นเมือง ล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.55) ปลูกฝังค่านิยมการรับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนาแก่เยาวชนในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.35) ส่งเสริม และกระตุ้นให้คนในชุมชนรับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.28) พัฒนารูปแบบและรสชาติอาหารพื้นเมืองล้านนาให้เป็นที่ยอมรับ (ค่าเฉลี่ย 4.25) ส่งเสริมการจัดทำ สูตรอาหารพื้นเมืองล้านนาเพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจ (ค่าเฉลี่ย 4.22) และประชาสัมพันธ์อาหาร พื้นเมืองล้านนาที่โดดเด่นของท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.21) ตามลำดับ

ตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา

แนวทางปฏิบัติ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนาในชุมชน	4.54	0.55	มากที่สุด
2. จัดเวทีประกวดแข่งขันการแสดงดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนา	4.29	0.69	มากที่สุด
3. กระตุ้นให้โรงเรียน/ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา	4.32	0.71	มากที่สุด
4. ร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา	4.35	0.69	มากที่สุด
5. ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ เกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนา กับชุมชนใกล้เคียง	4.25	0.64	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.37	0.69	มากที่สุด

ตาราง 16 พบว่า แนวทางในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมด้านดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนา ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อคือ ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มดนตรี นาฏศิลป์

พื้นเมืองล้านนาในชุมชน (ค่าเฉลี่ย 4.54) ร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.35) กระตุ้นให้โรงเรียน/ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.32) จัดเวทีประกวดแข่งขันการแสดงดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 4.29) และร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ เกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา กับชุมชนใกล้เคียง (ค่าเฉลี่ย 4.25) ตามลำดับ

ตาราง 17 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แนวทางการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

แนวทางปฏิบัติ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ส่งเสริม และกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมประเพณี ของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	4.49	0.59	มากที่สุด
2. ปลุกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนเห็นคุณค่า ของ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น	4.40	0.62	มากที่สุด
3. เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ของท้องถิ่นแก่เยาวชน/ประชาชนทั่วไป	4.21	0.91	มากที่สุด
4. จัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น	3.91	1.23	มาก
5. ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ เกี่ยวกับประเพณี ค่านิยม และความเชื่อกับชุมชนใกล้เคียง	3.96	1.17	มาก
รวมเฉลี่ย	4.05	0.96	มาก

ตาราง 17 พบว่า แนวทางในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.05) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อคือ ส่งเสริมและกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (ค่าเฉลี่ย 4.49) ปลุกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนเห็นคุณค่าของ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 4.40) เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่นแก่เยาวชน/ประชาชนทั่วไป (ค่าเฉลี่ย 4.21) และอยู่ในระดับมาก 2 ข้อคือ ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ เกี่ยวกับประเพณี ค่านิยม และความเชื่อกับชุมชนใกล้เคียง

(ค่าเฉลี่ย 3.96) และจัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ของท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.91)

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ทัศนศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ตาราง 18 แสดงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา

ปัญหาและอุปสรรค	แนวทางแก้ไข
<p>1. ปัจจุบันส่วนใหญ่พ่อแม่ มาจากหลากหลายพื้นที่ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร จึงมีหลากหลาย บางที่ใช้ภาษาพูดพื้นเมือง ผิดเพี้ยน และใช้ภาษากลางในการพูดคุยกับลูก/บุคคลทั่วไป</p> <p>2. เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ใช้ภาษากลางในการพูดจากสื่อสารกันมากกว่าภาษาพื้นเมืองล้านนา</p> <p>3. เยาวชนบางกลุ่มใช้ภาษาไปในแนวทางที่ผิด</p> <p>4. คนในชุมชนนิยมพูดภาษาตามสื่อเลียนแบบดารา นักร้อง พูดคำทับศัพท์</p>	<p>1. ควรจะมีครูผู้สืบทอดภาษาล้านนา</p> <p>2. จัดทำหลักสูตรภาษาล้านนาอย่างจริงจัง</p> <p>3. ใช้ภาษากลางในการสื่อสารเวลาไปติดต่อสถานที่ราชการ</p> <p>4. จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองล้านนาให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ ให้มีจิตสำนึก และเห็นคุณค่าในภาษาพื้นเมืองล้านนา โดยให้โรงเรียน/สถานศึกษา มีส่วนร่วมในการปลูกฝังค่านิยมที่ดี</p> <p>5. โรงเรียนควรจัดทำสื่อเกี่ยวกับล้านนา ให้เยาวชนได้ศึกษาวัฒนธรรม อันเก่าแก่ เช่น การทำเป็นสื่อ CD หรือการจัดกิจกรรมในห้องเรียน</p> <p>6. ควรจัดตั้งกลุ่มภาษาถิ่นแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษา เช่น ในโรงเรียน หรือสถานที่สำคัญของท้องถิ่น</p> <p>7. ครู ผู้ปกครอง รวมทั้งวิทยากร ต้องให้ความสำคัญ และส่งเสริมการใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนาในการสื่อสาร เช่น คำว่า พ่อ อู๋ย แม่ อู๋ย แทนคำเรียก ตา ยาย, คำว่า ข้าว แทนคำว่า สะพาน เป็นต้น</p>

ตาราง 19 แสดงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา

อุปสรรคและปัญหา	แนวทางแก้ไข
1. เด็กและเยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา	1. ควรส่งเสริม อนุรักษ์ ให้แต่งกายชุดพื้นเมืองในเทศกาลต่าง ๆ
2. บางคนยังไม่เข้าใจในการแต่งกายพื้นเมืองของคนล้านนาพอ	2. ควรมีสถานที่/พิธีกร ในการอบรม/แนะนำ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ
3. ปัจจุบัน คนนิยมทำตามแฟชั่น นุ่งน้อยห่มน้อย	3. โรงเรียนควรส่งเสริม และกระตุ้นให้นักเรียน แต่งกายชุดพื้นเมืองล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ
	4. ควรนำผ้าพื้นเมืองล้านนาไปประยุกต์เป็นแฟชั่นแนวใหม่ เพื่อดึงดูดให้คนสนใจ

ตาราง 20 แสดงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา

อุปสรรคและปัญหา	แนวทางแก้ไข
1. อาหารบางอย่างต้องใช้เวลานานทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับอาหารจานด่วน เพราะรวดเร็ว	1. บิดา-มารดา ควรทำให้ทานที่บ้านเป็นประจำ
2. บางคนยังไม่เข้าใจว่าอาหารของคนพื้นเมืองล้านนามีคุณค่าอย่างไร	2. ควรจัดสถานที่ฝึกอบรม แนะนำให้รู้ประโยชน์ของอาหารพื้นเมืองล้านนาแต่ละชนิด
3. อาหารบางอย่างสูญหายไป	3. นำเมนูอาหารพื้นเมืองดั้งเดิมมาเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จัก

ตาราง 21 แสดงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขด้านดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนา

อุปสรรคและปัญหา	แนวทางแก้ไข
1. ขาดการฝึกที่ต่อเนื่อง	1. ควรจัดสถานที่สำหรับฝึกสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
2. เยาวชนให้ความสนใจกับดนตรีสากล	2. โรงเรียน ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมเกี่ยวกับด้านดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนา เช่น ทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นกิจกรรมเสริม เป็นต้น
	3. จัดกิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์ให้กับเยาวชนได้เรียนรู้และหันมาสนใจ โดยการผสมผสานความเป็นอดีตและปัจจุบันเข้าด้วยกัน

ตาราง 22 แสดงปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขด้านประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ

อุปสรรคและปัญหา	แนวทางแก้ไข
1. ขาดการเอาใจใส่	1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ยังไม่ให้ความสำคัญและไม่ให้ การสนับสนุนเท่าที่ควร	ควรให้ความสำคัญและสนับสนุนทรัพยากร เช่น คน งบประมาณ 2. ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน และแนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาในตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา จำนวนทั้งสิ้น 7,773 คน สุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ ในระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน และปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 13 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 393 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถสรุปผลของการศึกษาตามข้อค้นพบได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา” สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 59.50 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.70 มีสถานภาพครอบครัว สมรส จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 67.90 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 31.30 และประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 199 คน คิดเป็นร้อยละ 50.60

2. สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

พบว่า ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยา มีการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

โดยรวมทั้ง 5 ด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.13) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ (ค่าเฉลี่ย 3.28) รองลงมา ได้แก่ ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 3.11) และด้านที่มีการปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา (ค่าเฉลี่ย 2.58) เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา พบว่า ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากคือ ท่านใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนาในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลางคือ ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของภาษาพื้นเมืองล้านนา

2.2 ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา พบว่า ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากคือ ท่านแต่งกายพื้นเมืองล้านนาเป็นประจำ/เทศกาลสำคัญต่าง ๆ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลางคือ ท่านออกแบบชุดแต่งกายพื้นเมืองล้านนาให้มีรูปแบบที่ทันสมัย และสวยงาม

2.3 ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา พบว่า ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากคือ ท่านส่งเสริม และปลูกฝังค่านิยมการรับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนา แก่เยาวชนในชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลางคือ ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมเกี่ยวกับอาหารพื้นเมืองล้านนา

2.4 ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา พบว่า ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลางคือ ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาในชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับน้อยคือ ท่านเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา

2.5 ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ พบว่า ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการปฏิบัติเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากคือ ท่านปลูกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนเห็นคุณค่าของประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง

คือ ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ของคนพื้นเมือง ล้านนา

3. แนวทางการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

3.1 ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อ แนวทางการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีค่าการแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ส่งเสริมการสอนภาษาพื้นเมืองล้านนาในโรงเรียน และผู้สนใจ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งมีค่าการแปลผล อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำหลักสูตรภาษาพื้นเมืองล้านนา

3.2 ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อแนวทางการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีค่าการแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุดคือ สนับสนุน และส่งเสริม การแต่งกายพื้นเมืองล้านนา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งมีค่าการแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง คือ จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนาด้านการแต่งกายพื้นเมือง ล้านนา

3.3 ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อ แนวทางการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีค่าการแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุด คือ จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อรวบรวมสูตรอาหารพื้นเมืองล้านนา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งมีค่าการแปลผล อยู่ในระดับมากที่สุดคือ ประชาสัมพันธ์อาหารพื้นเมืองล้านนาที่โดดเด่นของท้องถิ่น

3.4 ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อแนวทางการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีค่าการแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ส่งเสริม และสนับสนุน การจัดตั้งกลุ่มดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาในชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งมีค่า การแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมือง ล้านนา กับชุมชนใกล้เคียง

3.5 ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อแนวทางการอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งมีค่าการแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ส่งเสริม และกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งมีค่าการแปลผลอยู่ในระดับมากที่สุดคือ จัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น

4. ผลสรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ทัศนศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขแนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ทัศนศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยาดังนี้

4.1 ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา

4.1.1 ปัญหาและอุปสรรค

- 1) ปัจจุบันพ่อแม่ส่วนใหญ่มาจากหลากหลายพื้นที่ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจึงมีหลากหลาย บางที่ใช้ภาษาพูดพื้นเมืองผิดเพี้ยน และใช้ภาษากลางในการพูดคุยกับลูก/บุคคลทั่วไป
- 2) เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ใช้ภาษากลางในการพูดจากสื่อสารกันมากกว่าภาษาพื้นเมืองล้านนา
- 3) เยาวชนบางกลุ่มใช้ภาษาไปในแนวทางที่ผิด
- 4) คนในชุมชนนิยมพูดภาษาตามสื่อเลียนแบบดารา นักร้อง พูดคำทับศัพท์

4.1.2 แนวทางแก้ไข

- 1) ควรจะมีครูผู้สืบทอดภาษาล้านนา
- 2) จัดทำหลักสูตรภาษาล้านนาอย่างจริงจัง
- 3) ใช้ภาษากลางในการสื่อสารเวลาไปติดต่อสถานที่ราชการ
- 4) จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองล้านนาให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ให้มีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าในภาษาพื้นเมืองล้านนา โดยให้โรงเรียน/สถานศึกษา มีส่วนร่วมในการปลูกฝังค่านิยมที่ดี
- 5) โรงเรียนควรจัดทำสื่อเกี่ยวกับล้านนา ให้เยาวชนได้ศึกษาวัฒนธรรมอันเก่าแก่ เช่น การทำเป็นสื่อ CD หรือการจัดกิจกรรมในห้องเรียน

6) ควรจัดตั้งกลุ่มภาษาถิ่นแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เยาวชนได้ศึกษา เช่น ในโรงเรียน หรือสถานที่สำคัญของท้องถิ่น

7) ครู ผู้ปกครอง รวมทั้งวิทยากร ต้องให้ความสำคัญ และส่งเสริมการใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนาในการสื่อสาร เช่น คำว่า พ่ออู้ย แม่อู้ย แทนคำเรียก ตา ยาย คำว่า ชั่ว แทนคำว่า สะพาน เป็นต้น

4.2 ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา

4.2.1 ปัญหาและอุปสรรค

- 1) เด็กและเยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา
- 2) บางคนยังไม่เข้าใจในการแต่งกายพื้นเมืองของคนล้านนาพอ
- 3) ปัจจุบันคนนิยมทำตามแฟชั่นนุ่งน้อยห่มน้อย

4.2.2 แนวทางแก้ไข

- 1) ควรส่งเสริม อนุรักษ์ให้แต่งกายชุดพื้นเมืองในเทศกาลต่าง ๆ
- 2) ควรมีสถานที่/พิธีกรในการอบรม/แนะนำ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ
- 3) โรงเรียนควรส่งเสริม และกระตุ้นให้นักเรียน แต่งกายชุดพื้นเมืองล้านนาในเทศกาลต่าง ๆ
- 4) ควรนำผ้าพื้นเมืองล้านนาไปประยุกต์เป็นแฟชั่นแนวใหม่ เพื่อดึงดูดให้คนสนใจ

4.3 ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา

4.3.1 ปัญหาและอุปสรรค

- 1) อาหารบางอย่างต้องใช้เวลาทำมากทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับอาหารจานด่วน เพราะรวดเร็ว
- 2) บางคนยังไม่เข้าใจว่าอาหารของคนพื้นเมืองล้านนามีคุณค่าอย่างไร
- 3) อาหารบางอย่างสูญหายไป

4.3.2 แนวทางแก้ไข

- 1) บิดา-มารดา ควรทำให้ทานที่บ้านเป็นประจำ
- 2) ควรจัดสถานที่ฝึกอบรม แนะนำให้รู้ประโยชน์ของอาหารพื้นเมืองล้านนาแต่ละชนิด
- 3) นำเมนูอาหารพื้นเมืองดั้งเดิมมาเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จัก

4.4 ด้านดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนา

4.4.1 ปัญหาและอุปสรรค

- 1) ขาดการฝึกที่ต่อเนื่อง
- 2) เยาวชนให้ความสนใจกับดนตรีสากล

4.4.2 แนวทางแก้ไข

- 1) ควรจัดสถานที่สำหรับฝึกสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง
- 2) โรงเรียน ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมเกี่ยวกับด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา เช่น ทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นกิจกรรมเสริม เป็นต้น
- 3) จัดกิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์ ให้กับเยาวชนได้เรียนรู้ และหันมาสนใจ โดยการผสมผสานความเป็นอดีตและปัจจุบันเข้าด้วยกัน

4.5 ด้านประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ

4.5.1 ปัญหาและอุปสรรค

- 1) ขาดการเอาใจใส่
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนยังไม่ให้ความสำคัญและไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร

4.5.2 แนวทางแก้ไข

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนควรให้ความสำคัญและสนับสนุนทรัพยากร เช่น คน งบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ
- 2) ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย “แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยา” สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา พบว่า สภาพสังคมปัจจุบันใช้ภาษากลางในการสื่อสารกันทั้งในครอบครัว โรงเรียน หรือการติดต่อสถานที่ราชการเนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลทุ่งรวงทอง มาจากหลายพื้นที่ทำให้ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารคือ ภาษาไทย ภาคกลาง อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนกำหนดให้ใช้ภาษากลางในการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้มีการใช้ภาษากลางทั้งในและนอกชั้นเรียน รวมถึงในครอบครัวมากขึ้น อีกทั้งในส่วนของผู้คนคิด

ของครูและนักเรียนบางคนเห็นว่าภาษาท้องถิ่นพื้นเมืองไม่ทันสมัย เกิดความล้าสมัยที่จะพูดคุยหรือสื่อสารในที่สาธารณะ และบางครั้งคนในชุมชนนิยมพูดภาษาตามสื่อ เลียนแบบดารา นักร้อง พูดคำทับศัพท์ แนวทางแก้ไข คือ ครู ผู้ปกครอง รวมทั้งวิทยากรต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมการใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนาในการสื่อสาร จัดทำหลักสูตรภาษาล้านนาอย่างจริงจัง รวมทั้งจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองล้านนาให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ ให้มีจิตสำนึกและเห็นคุณค่าในภาษาพื้นเมืองล้านนา โดยให้โรงเรียน/สถานศึกษา มีส่วนร่วมในการปลูกฝังค่านิยมที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำทิพย์ มณฑาทอง (2547) ได้ศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการศึกษา พบว่า ควรมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนภาษาล้านนา และครูควรสร้างและปลูกฝังทัศนคติให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจและพูดภาษาพื้นเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวีญญา สุขคร (2549) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการธำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา พบว่า แนวทางการธำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา คือ การสร้างเครือข่ายและพุ่มพักจิตสำนึกทางด้านวัฒนธรรมคือ ต้องส่งเสริมการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา รวมทั้งพุ่มพักจิตสำนึกของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชนในท้องถิ่น ให้เห็นความสำคัญ คุณค่า รู้จักรัก และหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง

2. ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา พบว่า เด็กและเยาวชนไม่เห็นความสำคัญของการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา บางคนยังไม่เข้าใจในการแต่งกายพื้นเมืองของคนล้านนา และนิยมทำตามแฟชั่นนุ่งน้อยห่มน้อย จากสภาพปัจจุบันสะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีบทบาท และแทรกซึมโดยผ่านสื่อและเทคโนโลยี ซึ่งนับวันจะพัฒนาให้โลกแคบเพียงแค่มือสัมผัส การเข้าถึงง่ายและรวดเร็วมากขึ้น ส่งผลให้วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในสังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างง่ายดาย และฝังรากลึกอย่างแยกไม่ออก จากสภาพสังคมในปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของสถาบันครอบครัว สังคม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ทั้งครู สถานศึกษา ควรสนับสนุนและส่งเสริมการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา กระตุ้นให้เยาวชนรวมทั้งประชาชนแต่งกายพื้นเมืองล้านนาในเทศกาลสำคัญต่าง ๆ /ในชีวิตประจำวัน และสร้างความตระหนักให้ประชาชนทุกภาคส่วนเห็นคุณค่าและให้ความสำคัญต่อการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา และควรนำผ้าพื้นเมืองล้านนาไปประยุกต์เป็นแฟชั่นแนวใหม่ เพื่อดึงดูดให้คนสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำทิพย์ มณฑาทอง (2547) ได้ศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า สถานศึกษาควรกำหนดให้มีวันแต่งกายพื้นเมืองสัปดาห์ละ 1 วัน

และกำหนดนโยบายในการส่งเสริมให้ครูแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองล้านนา เพื่อเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนด้วย

3. ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา พบว่า จากสภาพการปฏิบัติที่ได้ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามคือ มีการปฏิบัติด้านอาหารพื้นเมืองล้านนาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการปฏิบัติคือ ส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมการรับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนาแก่เยาวชนในชุมชน ส่วนปัญหาที่พบคือ อาหารบางอย่างต้องใช้เวลาทำมาก ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับอาหารจานด่วน เพราะรวดเร็ว อีกทั้งบางคนยังไม่เข้าใจว่าอาหารของคนพื้นเมืองล้านนามีคุณค่าอย่างไร และอาหารบางอย่างสูญหายไป แนวทางแก้ไขปัญหาคือ จัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อรวบรวมสูตรอาหารพื้นเมืองล้านนา ปลูกฝังค่านิยมการรับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนาแก่เยาวชนในชุมชน ส่งเสริม และกระตุ้นให้คนในชุมชนรับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนา พัฒนารูปแบบและรสชาติอาหารพื้นเมืองล้านนาให้เป็นที่ยอมรับ ส่งเสริมการจัดทำสูตรอาหารพื้นเมืองล้านนาเพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจ และประชาสัมพันธ์อาหารพื้นเมืองล้านนาที่โดดเด่นของท้องถิ่น สอดคล้องกับการศึกษาของ ธเนศวร์ เจริญเมือง (2544, หน้า 101) กล่าวว่า ควรมีการรื้อฟื้นอาหารและขนมท้องถิ่นที่สูญหายไป รณรงค์ให้เห็นคุณค่าของดีในท้องถิ่น จัดรายการแนะนำ ประกวดการทำอาหารและขนมที่เป็นของท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำทิพย์ มณฑาทอง (2547) ได้ศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า ในชีวิตประจำวันของครูทำอาหารพื้นเมืองรับประทานในครัวเรือนเสมอ รวมทั้งปลูกฝังค่านิยมและสนับสนุนให้นักเรียนรับประทานอาหารพื้นเมือง สนับสนุนให้มีอาหารพื้นเมืองจำหน่ายในโรงเรียน และสนับสนุนให้มีอาหารพื้นเมืองในกิจกรรมจัดเลี้ยงของโรงเรียน รวมทั้งได้ให้แนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านอาหารพื้นเมืองว่า สถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตรและนำมาบูรณาการกับทุกกลุ่มสาระ จัดให้มีการสอนทำอาหารพื้นเมืองอย่างง่ายแก่นักเรียน

4. ด้านดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนา จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมล้านนาของตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ด้านดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนา อยู่ในระดับการปฏิบัติน้อย ปัญหาที่พบคือ เยาวชนให้ความสนใจกับดนตรีสากล ขาดการฝึกที่ต่อเนื่อง ไม่มีสถานที่ และเครื่องดนตรี/อุปกรณ์ แนวทางแก้ไข พบว่า ควรจัดสถานที่สำหรับฝึกสอนอย่างจริงจังและต่อเนื่องโรงเรียน ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมเกี่ยวกับด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา เช่น จัดกิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์ให้กับเยาวชนได้เรียนรู้ และหันมาสนใจ โดยการผสมผสานความเป็นอดีตและปัจจุบันเข้าด้วยกัน ทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

จัดเป็นกิจกรรมเสริม เป็นต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ขวัญนภา สุขคร (2549) กล่าวว่า แนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการดำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา ควรมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและต่อเนื่อง เช่น การจัดการข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาค้นคว้าวิจัย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรม การพัฒนาวัฒนธรรม การเปิดเวที และเพิ่มพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กับท้องถิ่น เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณค่าที่แท้จริง เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณ จิตใจ และการอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ำทิพย์ มณฑาทอง (2547) ได้ศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมือง และสนับสนุนให้มีการนำดนตรีพื้นเมืองมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และสนับสนุนให้จัดตั้งวงดนตรีพื้นเมืองในโรงเรียน และองค์กรปกครองท้องถิ่นควรสนับสนุนอุปกรณ์ดนตรีพื้นเมืองล้านนา อีกทั้งโรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรที่มีเนื้อหาและกิจกรรมเกี่ยวกับดนตรีนาฏศิลป์พื้นเมือง เช่น จัดชั่วโมงดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น

5. ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการปฏิบัติในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมล้านนา ของตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่ออยู่ในระดับการปฏิบัติมากคือ ส่งเสริม และกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ส่วนปัญหา อุปสรรค ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทุกภาคส่วนยังไม่ให้ความสำคัญ และไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร ขาดการเอาใจใส่ แนวทางแก้ไขคือ ส่งเสริม และกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ปลูกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนเห็นคุณค่าของประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่นแก่เยาวชน/ประชาชนทั่วไป ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนตามบทบาท เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนด้านงบประมาณ และจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีเกี่ยวกับประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ของท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา สนามชัยสกุล และคณะ (2552) ได้ศึกษาการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทห่ม เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน อำเภอห่มเกล้า จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย พบว่า อำเภอห่มเกล้าควรกำหนดนโยบายให้หน่วยงานท้องถิ่น ฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรม โดยการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในงานประเพณีต่าง ๆ ให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญนภา สุขคร (2549) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการดำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา ผลการวิจัย พบว่า ผู้มีอำนาจในการกำหนด

นโยบาย ต้องเน้นให้ความสำคัญ และเห็นคุณค่าความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น กำหนดนโยบายที่มีความสอดคล้องและความต้องการของท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมในทุกๆ ระดับ เช่น การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ แผนวัฒนธรรม กระบวนการจัดการ การมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรม มีส่วนร่วมในการสร้างจิตสำนึกที่ดี จัดกิจกรรมที่หลากหลาย และต่อเนื่อง เช่น การจัดการข้อมูลสารสนเทศ การศึกษาค้นคว้าวิจัย การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรม การพัฒนาวัฒนธรรม การเปิดเวทีและเพิ่มพื้นที่ทางวัฒนธรรม ให้กับท้องถิ่น เน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณค่าที่แท้จริง เพื่อพัฒนาจิตวิญญาณ จิตใจ และการอยู่ร่วมกับ ชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา พุ่มพักจิตสำนึกของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และประชาชน ในท้องถิ่น ให้เห็นความสำคัญ คุณค่า รู้จักรัก และหวงแหนวัฒนธรรมของตนเอง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ น้าทิพย์ มณฑาทอง (2547) ได้ศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนาของครู โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผลการวิจัย พบว่า ครูสนับสนุนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีพื้นเมืองล้านนา ปลูกฝังค่านิยมในประเพณีพื้นเมืองล้านนาแก่นักเรียน และเผยแพร่ประเพณีพื้นเมืองล้านนา ทางสื่อมวลชนต่าง ๆ และสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมร่วมกับท้องถิ่นเพื่อเป็นการส่งเสริม ประเพณีท้องถิ่นตามฤดูกาล เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกและภูมิใจในประเพณีท้องถิ่น ของตัวเอง

จากผลการศึกษา พบว่า หากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้มีโอกาสได้มาถ่ายทอดภูมิปัญญาของท้องถิ่น แก่ชนรุ่นหลัง อีกทั้งให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรม ของท้องถิ่นแล้ว ผู้วิจัยเชื่อว่า ภาษาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นจะไม่สูญหาย และจะยังคงอยู่สืบไป จนถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ ท้องถิ่น: กรณีศึกษาดำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา” ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะที่ได้ จากการค้นพบ (Fact Finding) จากผลการศึกษาทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา 2) ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา 3) ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา 4) ด้านดนตรี นาฏศิลป์ พื้นเมืองล้านนา และ 5) ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์

สำหรับแนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษา ตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยาจึงได้นำมาเป็นข้อเสนอแนะเป็น 2 ระดับ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมตามบทบาท เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาวัฒนธรรม และสถานศึกษา เป็นต้น
2. หน่วยงานส่วนท้องถิ่นควรมีนโยบายที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม มีกระบวนการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
3. ควรจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาโดยบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระ
4. ควรมีการสร้างเครือข่ายกับองค์กร สถาบันการศึกษา ชุมชน วัด และหน่วยงานต่าง ๆ ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนา
2. ควรศึกษาเรื่อง บทบาทของสภาวัฒนธรรมกับการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนา
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนากับองค์กร หรือหน่วยงานอื่น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). **การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- กิตติกุล ศรีสว่าง. (ม.ป.ป). **แบบเรียนหมวดวิชาส่งเสริมคุณภาพชีวิต 2 (เลือก) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. กรุงเทพฯ: แสงธรรม.
- ขวัญภา สุขคร. (2549). **แนวทางการบริหารจัดการของภาครัฐในการธำรงอัตลักษณ์แห่งวัฒนธรรมล้านนา**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., สถาบันราชภัฏลำปาง, ลำปาง.
- จินตนา สนามชัยสกุล และคณะ. (2552). **การสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านไทหล่มเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนอำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์**. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2544). **100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440-2540 (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพฯ: คปไฟ.
- ธงชัย จันทร์รุ่งเรือง. (2541). **การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเพชรบูรณ์**. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- น้ำทิพย์ มณฑาทอง. (2547). **การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นเมืองล้านนาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำปาง เขต 2 อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., สถาบันราชภัฏลำปาง, ลำปาง.
- ปฐมชาติ ศรีเจริญจิตตร. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณขยะ: ศึกษากรณีตำบลท่าศาลา แขวงกาวิละ เทศบาลนครเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ร.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ประยูร สุรยศ. (2552). **กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านภาษาถิ่นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 โรงเรียนวัดดอนแก้ว สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม. (2547). **แลหน้าเศรษฐกิจสังคมไทย**. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2557, จาก <http://www.thailabour.org/thai/news>.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

- มณี พยอมยงค์. (2525). **การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณคดีล้านนาไทย เรื่อง โคลงอมรา**.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มณี พยอมยงค์. (2529). **วัฒนธรรมล้านนาไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ลมูล จันทน์หอม. (2538). **วรรณกรรมท้องถิ่นล้านนา** (พิมพ์ครั้งที่ 4). เชียงใหม่: สุริวงค์บุ๊ค
เซ็นเตอร์.
- วิโรจน์ รูปดี. (2547). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแยกประเภทขยะของเทศบาล
เมืองเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ ปร.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุรสิงห์สำรวม นิมพะเนาวิ. (2527). **การละเล่นของเด็กล้านนาไทยในอดีต**. กรุงเทพฯ:
เจริญวิทย์การพิมพ์.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง. (2551). **การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและ
ชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มก่องปู้จาบ้านวังหม้อ
ต.ต้นธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง**. สำนักวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง: ลำปาง.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก บริบททางสังคม และวัฒนธรรม ตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ตำบลทุ่งรวงทอง เป็นตำบลหนึ่งในเขตการปกครองของอำเภอจุน เดิมอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของตำบลลอ ต่อมาได้รับการตั้งเป็นตำบลทุ่งรวงทอง โดยมีเขตการปกครองหมู่บ้าน 6 หมู่บ้าน ระยะเวลาต่อมาได้มีประชากรจากถิ่นอื่นย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่มากขึ้น และได้มีการขยายที่อยู่อาศัยของประชากรในแต่ละหมู่บ้านอย่างรวดเร็ว อำเภอจึงได้มีการแบ่งแยกการปกครองแต่ละหมู่บ้านออกไป ซึ่งปัจจุบันตำบลทุ่งรวงทองมีหมู่บ้านในการปกครอง 13 หมู่บ้าน

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลทุ่งรวงทองมีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบเชิงเขา มีแม่น้ำอิงไหลผ่านพื้นที่เหมาะแก่การทำการเกษตรกรรม การประมง และการเลี้ยงสัตว์

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ เขตตำบลทุ่งหงส์เหิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยถือกึ่งกลางของลำน้ำอิงตลอดแนวเป็นแนวแบ่งเขต

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลห้วยข้าวก่า อำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยถือดินเขาไจ้ดและผ่านกึ่งกลางห้วยม้าตาย ผ่านสันเขาห้วยห้าเป็นแนวแบ่งเขต

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลน้ำแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดยถือสันเขาห้วยห้าผ่านกึ่งกลางห้วยบงไปสิ้นสุดกึ่งกลางลำน้ำอิง เป็นแนวแบ่งเขต

ทิศตะวันตก ติดกับ เขตตำบลลอ อำเภอจุน จังหวัดพะเยา โดยถือกึ่งกลางลำน้ำร่องแพนตลอดแนวเป็นแนวแบ่งเขต

ข้อมูลด้านประเพณีความเชื่อ

ตำบลทุ่งรวงทอง มีประเพณี ความเชื่อ ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และปฏิบัติกันเป็นประจำทุกปี ประกอบด้วย

1. ประเพณีบวชป่า
2. ประเพณีบวงสรวงเจ้าพ่อเสือ
3. ประเพณีบั้งไฟวิสาขะ
4. ประเพณีบั้งไฟดอก
5. ประเพณีสืบชะตา
6. ประเพณีแห่ไม้ค้ำแคร่
7. ประเพณีแห่ต้นธูป

8. ประเพณีสงกรานต์

9. ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ

**แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น ตำบล
ทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา**

ข้อมูลด้านปราชญ์ท้องถิ่นของตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

1. ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนาปราชญ์ท้องถิ่น ได้แก่ ครูอ้วน ชันทะวงศ์ นักอนุรักษ์
วัฒนธรรมท้องถิ่น ภาษาคำเมือง ตัวอักษรเมือง คำว โคลง จ้อย

2. ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา (บ้านร่องแมตหมู่ที่ 4) ประกอบด้วย นายกัมพล
สมฤทธิ์ นางมัทนพร วงศ์แก้ว และนางปราณี เพียงสุวรรณ

3. ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา

3.1 น้ำพริกข่าทรงเครื่อง ได้แก่ นางศิริวรรณ ใจกล้า และนางจุม โปทาวิ

3.2 จิ้นส้ม (ແໝ່ມໝູ່,ແໝ່ມເນື້ອ) ได้แก่ นายรงค์และนางบุตดี ซ้อนกัน

3.3 น้ำปู้ ได้แก่ นายรงค์และนางบุตดี ซ้อนกัน

4. ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา

4.1 ซอพื้นบ้าน พิณสาวไหม ได้แก่ นางแสงพลอย ธงสิบเจ็ด

4.2 ดนตรีพื้นเมืองดนตรีพื้นเมืองรุ่งจิต ได้แก่ นายสุวิทย์ สมฤทธิ์

5. ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

5.1 บายศรีสู่ขวัญ ได้แก่ พ่อหนานสว่าง สารพัด พ่อหนานสุนทอน หอมนาน และ
พ่อหนานบุญธรรม บุญสุข

แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น
ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

1. ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา

ครูอ้วน ชันทะวงศ์ ครูโรงเรียนพญาลอ มีแนวทางในการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม
พื้นบ้านล้านนา โดย สอนภาษาล้านนาในโรงเรียน สอนภาษาล้านนาแก่ พระภิกษุสามเณรที่วัด
รวมทั้งกลุ่มผู้สนใจในวันเสาร์-อาทิตย์ และยังได้แต่งคร่าวเครือ จ้อย ซอ เพื่อแจกจ่ายแก่
ชาวบ้านตามงานประเพณีต่าง ๆ เช่น งานฌาปนสถาน งานเข้าพรรษา-ออกพรรษา งานปลูกป่า
และเกือบทุกงานในที่เป็นประเพณีในท้องถิ่น

2. ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา (บ้านร่องแมตหมู่ที่ 4) ประกอบด้วย นายกัมพล
สมฤทธิ์ นางมัทนพร วงศ์แก้ว และนางปราณี เพียงสุวรรณ

เมื่อ พ.ศ. 2549 เริ่มจากการรวมกลุ่มกันของลูกหลานคนไตลื้อร่องแมต หมู่ที่ 4 ที่อยากเห็นการแสดงออกของกลุ่มคนรุ่นพ่ออ้วย แม่อ้วย รุ่นคุณพ่อคุณแม่ในด้านความสามารถ ด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาอันดั้งเดิมในหมู่บ้านเพื่อให้เด็กนักเรียนเยาวชน คนรุ่นลูกรุ่นหลานได้เห็น เพื่อจะได้เรียนรู้และสามารถปฏิบัติสืบสานต่อไปได้ นายกัมพล สมฤทธิ์ ผู้ใหญ่บ้านร่องแมต หมู่ที่ 4 และนางปราณี เพียงสุวรรณ จึงมีแนวคิดจะจัดงานไทลื้อในหมู่บ้านขึ้น เพื่อสืบสานวัฒนธรรม ให้แก่ลูกหลานสืบทอดต่อไป

3. ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา

3.1 น้ำพริกข่าทรงเครื่อง ได้แก่ นางศิริวรรณ ใจกล้า และนางจม โปทาวี

3.2 จิ้นส้ม (แหนมหมู, แหนมเนื้อ) ได้แก่ นายรงค์และนางบุตตี ซ้อนกัน

3.3 น้ำปู๋ได้แก่ นายรงค์และนางบุตตี ซ้อนกัน

เดิมทีการทำน้ำพริกข่าของกลุ่มสตรีแม่บ้าน ร่วมกันทำกรรมที่มีกิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ซึ่งต้องจัดทำอาหารเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน ปกติจะทำเป็นน้ำพริกข่า ใช้สำหรับจิ้มทานกับเนื้อหนึ่ง เห็ดหนึ่ง ต่อมาสมาชิกกลุ่มเคยได้รับประทานน้ำพริกข่าคั่วแห้งว่ามีรสชาติอร่อยเหมือนกัน จึงได้ทำเพื่อเลี้ยงแขก ปรากฏว่ามีความอร่อยอีกรูปแบบ จากนั้น จึงทดลองแปรรูป เพื่อเพิ่มรสชาติให้เก็บได้นาน โดยทำเพื่อบริโภคในครัวเรือนและทำเป็นอาหารให้ลูกหลาน ได้นำไปทานกรณีเรียนหนังสือ หรือไปทำงานตามต่างจังหวัด และในที่สุดก็กลายเป็นอาหาร ที่ทุกคนชื่นชอบ ต่อมาส่วนราชการต่าง ๆ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอจุน สำนักงานพัฒนาชุมชน เกษตรและสหกรณ์จังหวัดพะเยา ได้มีแนวคิดให้การสนับสนุนงบประมาณ โดยให้กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรทั้งสองหมู่บ้าน รวมกลุ่มกันจำนวน 30 คน มาพัฒนาปรับปรุงแปรรูปอาหาร จนได้รูปแบบอาหารที่มาตรฐานและเก็บได้นานรสชาติอร่อย และตั้งชื่อผลิตภัณฑ์นี้ว่า “ น้ำพริกข่าทรงเครื่อง ” และกลายเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารที่ได้รับมาตรฐาน อย. ได้รับให้เป็นสินค้า “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ” จนได้เป็นส่วนหนึ่งของคำขวัญของตำบล หุ่นรวงทอง และในปี 2556 ได้รับการคัดสรรให้เป็นสินค้าโอท็อป (OTOP) ในระดับจังหวัด ในเกณฑ์มาตรฐานระดับ 5 ดาว

ปัจจุบันได้มีหน่วยงานและสถานศึกษาต่าง ๆ เข้ามาศึกษาดูงาน ทำข้อมูลวิจัย โดยทั้งนี้ กศน. อำเภอจุน ได้เลือกให้เป็นศูนย์เรียนรู้และฝึกวิชาชีพในชุมชน

4. ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา

4.1 ซอพื้นบ้าน พิณสาวไหม ได้แก่ นางแสงพลอย ธงสิบเจ็ด

4.2 ดนตรีพื้นเมืองดนตรีพื้นเมืองรุ่นจิ๋ว ได้แก่ นายสุวิทย์ สมฤทธิ์

คณะผู้บริหารทางโรงเรียนชุมชนบ้านห้วยจี่ว มีความเห็นร่วมกันว่าควรจะต้องจัดตั้งกลุ่มดนตรีพื้นเมืองขึ้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์การเล่นดนตรีพื้นเมืองไว้ไม่ให้สูญหาย ดนตรีพื้นเมืองช่วยพัฒนาคุณภาพจิตใจ เป็นสื่อกลางของกิจกรรมทางประเพณี ศาสนา ทำให้รู้สึกรักภักดี วัฒนธรรมดนตรีพื้นเมือง เกิดความตระหนักและเกิดความภาคภูมิใจ และทำให้นักเรียนมีทักษะเพิ่มเติมในการเล่นดนตรี

ปี 2553 ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ที่ให้การช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการขอพื้นบ้าน พ่อคนสาวไหม ได้เชิญ นางแสงพลอย ธงสิบเจ็ดและด้านดนตรีพื้นเมือง ได้เชิญ นายสุวิทย์ สมฤทธิ์ เป็นครูช่วยฝึกนักเรียน จนมีผลงานเป็นที่ประจักษ์ ทั้งในระดับชุมชน และระดับจังหวัด

5. ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

5.1 บายศรีสู่ขวัญ ได้แก่ พ่อหนานสว่าง สารพัด พ่อหนานสุนทอน หอมนาน และพ่อหนานบุญธรรม บุญสุข

ผู้นำชุมชนและกลุ่มผู้สูงอายุจึงมีความคิดว่าจะหาอาชีพอะไรให้กับผู้สูงอายุทำ จึงมานั่งพูดคุยหารือกัน และผู้สูงอายุส่วนมากในชุมชนมีฝีมือในการทำบายศรีอยู่แล้ว จึงได้จัดตั้งกลุ่มบายศรี เพื่อใช้ในพิธีต่างๆในชุมชน เช่น งานแต่ง พิธีกรรมทางศาสนา ฯลฯ

ต่อมาส่วนราชการต่าง ๆ เช่น กศน. อำเภอจุน เทศบาลตำบลทุ่งรวงทอง และกลุ่มผู้สูงอายุ ได้สนับสนุนงบประมาณในการทำบายศรี แต่ตอนนั้นยังมีการทำบายศรีที่ใช้เฉพาะใบตอง การใช้ใบตองทำบายศรีจะเก็บได้ไม่นาน และมีการพัฒนารูปแบบการทำบายศรี จึงหันมาทำบายศรีแบบผ้า การทำบายศรีแบบผ้าก็มีความสวยงามเหมือนกับการใช้ใบตองและสามารถเก็บได้นาน และสามารถเช่าได้ แต่ส่วนมากการทำบายศรีจะขึ้นอยู่กับความชอบของลูกค้าว่าชอบแบบไหนและจะสั่งทำเป็นส่วนใหญ่

ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น:

กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยา

การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยาครั้งนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้าอิสระ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะโดยผู้ศึกษาทำการศึกษาถึงแนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยา จึงใคร่ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามนี้ตามข้อเท็จจริง คำตอบของท่านจะใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น และจะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ตอบทั้งสิ้น

แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยา 5 ด้าน ได้แก่ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนาด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา ด้านดนตรีนาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา และด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

ตอนที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น กรณีศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา 5 ด้าน ได้แก่ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนาด้านอาหารพื้นเมืองล้านนาด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาและด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา กรณีศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ต้องการเลือก

1. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง
------------------------------	-------------------------------

2. อายุ

☐ ต่ำกว่า 20 ปี	☐ 21 – 30 ปี	☐ 31 – 40 ปี
☐ 41 – 50 ปี	☐ 51 – 60 ปี	☐ 61 ปีขึ้นไป

3. การศึกษาสูงสุด

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ ระดับประถมศึกษา
☐ ระดับมัธยมศึกษา	☐ ระดับอาชีวศึกษา
☐ ระดับปริญญาตรี	☐ ระดับสูงกว่าปริญญาตรี

4. สถานภาพครอบครัว

☐ โสด	☐ สมรส	☐ หย่าร้าง
☐ หม้าย	☐ แยกกันอยู่	

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 3,000 บาท	☐ 3,000–5,000 บาท
☐ 5,001–10,000 บาท	☐ มากกว่า 10,000 บาท

6. อาชีพ

☐ เกษตรกร	☐ พนักงานบริษัท
☐ รับราชการ	☐ รับจ้างทั่วไป
☐ อื่น ๆ.....	

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของ
 ประชาชนบ้าน และประชาชน ตำบลทุ่งรวงทองอำเภอจุน จังหวัดพะเยา

สภาพปัจจุบันในการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ ภาษา วัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของประชาชน ชาวบ้าน และประชาชน	ระดับการปฏิบัติ				
	มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา					
1. ท่านใช้ภาษาพื้นเมืองล้านนาในการสื่อสาร ในชีวิตประจำวัน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการสอนภาษาพื้นเมือง ล้านนาแก่เยาวชน และผู้สนใจ					
3. ท่านร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำ หลักสูตรภาษาพื้นเมืองล้านนา					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อวัฒนธรรม เกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองล้านนา					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มภาษา พื้นเมืองล้านนาในชุมชน					
6. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของ ภาษาพื้นเมืองล้านนา					
ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา					
7. ท่านแต่งกายพื้นเมืองล้านนาเป็นประจำ/ เทศกาลสำคัญต่าง ๆ					
8. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมาของ เครื่องแต่งกายพื้นเมืองล้านนา					
9. ท่านออกแบบชุดแต่งกายพื้นเมืองล้านนา ให้มีรูปแบบที่ทันสมัย และสวยงาม					

ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา					
10. ท่านส่งเสริม และปลูกฝังค่านิยมการ รับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนาแก่เยาวชน ในชุมชน					
11. ท่านเผยแพร่สูตรอาหารพื้นเมืองล้านนา เพื่อแก่ผู้สนใจ					
12. ท่านมีส่วนช่วยพัฒนารูปแบบและรสชาติ อาหารพื้นเมืองล้านนาให้เป็นที่ยอมรับ					
13. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมเกี่ยวกับ อาหารพื้นเมืองล้านนา					
ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา					
14. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาในชุมชน					
15. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดแสดงดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาในงานต่างๆ ของ ชุมชน					
16. ท่านร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำ หลักสูตรดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา					
17. ท่านเป็นวิทยากรให้ความรู้ เกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา					
ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ					
18. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมา ของประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ของคน พื้นเมืองล้านนา					
19. ท่านเข้าร่วมประเพณีของชุมชน อย่างสม่ำเสมอ					
20. ท่านปลูกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชน ในชุมชนเห็นคุณค่าของ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่น					

ตอนที่ 3 แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น
กรณีศึกษา ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น	ระดับการปฏิบัติ				
	มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา					
1. ท่านส่งเสริมให้เยาวชนศึกษา ค้นคว้า เกี่ยวกับภาษาพื้นเมืองล้านนา					
2. ท่านส่งเสริมการสอนภาษาพื้นเมืองล้านนา ในโรงเรียน และผู้สนใจ					
3. ท่านปลูกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชน ตระหนักและเห็นคุณค่าของภาษาพื้นเมือง ล้านนา					
4. ท่านสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนทุกภาคส่วน เห็นคุณค่า และให้ความสำคัญต่อภาษา พื้นเมืองล้านนา					
5. ท่านร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำ หลักสูตรภาษาพื้นเมืองล้านนา					
6. ท่านจัดทำสื่อนวัตกรรมเกี่ยวกับภาษา พื้นเมืองล้านนา					
7. ท่านส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้าน ภาษากับชุมชนอื่น ที่อยู่รอบๆ					
8. ท่านส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มภาษาพื้นเมือง ล้านนาในชุมชน					
9. ท่านประชาสัมพันธ์ และรณรงค์การพูด ภาษาพื้นเมืองล้านนาในทุกภาคส่วน					

แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา					
10. ท่านส่งเสริม และกระตุ้นให้เห็นคุณค่าของ การแต่งกายพื้นเมืองล้านนาในเทศกาลสำคัญ ต่าง ๆในชีวิตประจำวัน					
11. ท่านสนับสนุน และส่งเสริมการแต่งกาย พื้นเมืองล้านนา					
12. ท่านรณรงค์ ให้ความรู้ เกี่ยวกับการแต่ง กายพื้นเมืองล้านนา					
13. ท่านสร้างความตระหนักให้ประชาชนทุก ภาคส่วนเห็นคุณค่า และให้ความสำคัญต่อ การแต่งกายพื้นเมืองล้านนา					
14. ท่านศึกษา ค้นคว้า ประวัติความเป็นมา ของเครื่องแต่งกายพื้นเมืองล้านนา					
15. ท่านส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนากับชุมชนอื่น					
16. ท่านจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศ ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา					
ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา					
17. ท่านประชาสัมพันธ์อาหารพื้นเมืองล้านนา ที่โดดเด่นของท้องถิ่น					
18. ท่านปลูกฝังค่านิยมการรับประทานอาหาร พื้นเมืองล้านนาแก่เยาวชนในชุมชน					

แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
19. ท่านส่งเสริมการจัดทำสูตรอาหารพื้นเมือง ล้านนาเพื่อเผยแพร่แก่ผู้สนใจ					
20. ท่านส่งเสริม และกระตุ้นให้คนในชุมชน รับประทานอาหารพื้นเมืองล้านนา					
21. ท่านพัฒนารูปแบบและรสชาติอาหาร พื้นเมืองล้านนาให้เป็นที่ยอมรับ					
22. ท่านจัดทำระบบเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อรวบรวมสูตรอาหารพื้นเมืองล้านนา					
ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา					
23. ท่านส่งเสริม และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม ดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนาในชุมชน					
24. ท่านจัดเวทีประกวดแข่งขันการแสดง ดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา					
25. ท่านกระตุ้นให้โรงเรียน/ชุมชนตระหนักถึง คุณค่าของดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา					
26. ท่านร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดทำ หลักสูตรดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา					
27. ท่านร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ เกี่ยวกับดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา กับชุมชนใกล้เคียง					
ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ					
28. ท่านส่งเสริม และกระตุ้นให้ประชาชนเข้า ร่วมประเพณีของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
29. ท่านปลูกฝัง และส่งเสริมให้เยาวชนใน ชุมชนเห็นคุณค่าของ ประเพณี ค่านิยม และ ความเชื่อของท้องถิ่น					

แนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา ของปราชญ์ท้องถิ่น	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
30. ท่านเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของท้องถิ่นแก่เยาวชน/ ประชาชนทั่วไป					
31. ท่านจัดทำระบบสารสนเทศเกี่ยวกับ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ของท้องถิ่น					
32. ท่านร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ เกี่ยวกับ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ กับชุมชน ใกล้เคียง					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรม พื้นบ้านล้านนา กรณีศึกษา
ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

1. ด้านภาษาพื้นเมืองล้านนา

อุปสรรคและปัญหา

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

2. ด้านการแต่งกายพื้นเมืองล้านนา

อุปสรรคและปัญหา

.....

.....

แนวทางแก้ไข

.....

.....

3. ด้านอาหารพื้นเมืองล้านนา

อุปสรรคและปัญหา

.....
.....
แนวทางแก้ไข

4. ด้านดนตรี นาฏศิลป์พื้นเมืองล้านนา

อุปสรรคและปัญหา

.....
.....
แนวทางแก้ไข

5. ด้านประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ

อุปสรรคและปัญหา

.....
.....
แนวทางแก้ไข

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล	อาทิตย์ ธงลิบเจ็ด
วัน เดือน ปี เกิด	30 มิถุนายน 2515
ที่อยู่ปัจจุบัน	138 หมู่ 5 ตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา
ที่ทำงานปัจจุบัน	เทศบาลตำบลทุ่งรวงทอง จังหวัดพะเยา
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	สมาชิกสภาเทศบาล
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2556-ปัจจุบัน	สมาชิกสภาเทศบาล เทศบาลตำบลทุ่งรวงทอง จังหวัดพะเยา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2554	บธ.บ. (การจัดการทั่วไป), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, จังหวัดเชียงราย

ผลงานตีพิมพ์

ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

อาทิตย์ ธงลิบเจ็ด (ผู้บรรยาย). (5 เมษายน 2558). แนวทางการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้านล้านนาของปราชญ์ท้องถิ่น: กรณีศึกษาตำบลทุ่งรวงทอง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา. ใน การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 1 (หน้า 1247-1259). พะเยา: กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา.

ผลงานตีพิมพ์อื่น ๆ -